

BƏHLUL ABDULLA
SEVGİ DOLU ALİM VƏ PEDAQOQ

Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı
Khazar University Press

© Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı, 2010
Bütün hüquqlar qorunur

Redaktoru

Nailəxanım İsayeva

Hazırladılar

Güntəkin Binnətova
Mədinə Karahan

Kompyuter işi
Qətibə Seyfəddin qızı

Kitab ötən əsrin 70-ci illərindən elmi fəaliyyətə başlayan, çoxşaxəli və uzun yaradıcılıq yolu keçən tanınmış folklorşünas alim Bəhlul Abdullanın 70 illik yubileyinə həsr olunmuşdur.

Burada B. Abdullanın ömür yolu, elmi və ictimai fəaliyyəti işıqlandırılmış, ölkəmizin tanınmış elm və mədəniyyət xadimlərinin, alimin dost və yaxınlarının, onu sevənlərin ürək sözləri, fikir və mülahizələri dərc olunmuşdur.

İSBN 987-9952-20-058-4

Bakı. AZ1096. Məhsəti küçəsi 11.
Azərbaycan

QORQUDŞÜNASIN BAYRAMI

Akademik Bəkir Nəbiyev

Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığı mədəniyyətinin elmi-nəzəri prinsiplər əsasında sistemli şəkildə araşdırılması işinin banisi və bu sahənin ən müqtədir təmsilçisi, mənim də mənsüb olduğum nəslin tayı-bərabəri tapılmayan folklor müəllimi professor Məmmədhüseyn Təhmasibin az saylı, amma çox sanballı tələbələrindən, onun qiymətli ənənələrini ləyaqətlə davam etdirib zənginləşdirən alimlərimizdən biri f.e.d., prof. Bəhlul Abdulladır. Bəhlul müəllim bir çox orijinal keyfiyyətləri ilə həmişə onu əhatə edənlərin diqqət mərkəzindədir. Şübhəsiz ki, bu keyfiyyətlərin birincisi və ən önəmlisi Bəhlul Abdullanın Azərbaycan folkloruna həm bir tədqiqat sahəsi, həm də bir namus-qeyrət, vətəndaşlıq əməllərinin meydanı kimi yanaşmasıdır. Folklorun toplanması, tədqiqi və nəşri işini böyük həssaslıq və tələbkərliliklə gerçəkləşdirən bu görkəmli elm adamı sözün həqiqi mənasında bayatılarımızla, nəğillərimizlə, dastanlarımızla qaynayıb qarışmışdır və onlarla da nəfəs alır. «Dədə Qorqud» onun ruhunun qidası, ağılının – ürəyinin enerji mənbəyi, gözünün nurudur. Çoxsaylı kitab və monoqrafiyaların müəllifi olan Bəhlul Abdullanın «Kitabi-Dədə Qorqud»un tədqiqinə həsr edilmiş araşdırmalarının sayı da, maraqlıdır ki, eposun boyalarının sayı qədərdir.

Folklor mədəniyyətimizin dərin bilicisi kimi tanıdığımız professor Bəhlul Abdullanın mühüm bir keyfiyyəti də onun mənəvi zənginliyi, sadə, səmimi, açıq təbiətli, xeyirxah insan olmasıdır. Sözünü həmişə ölçülü-biçili deməsi, məruzə və nitqlərində folklor yumorundan məharətlə istifadə etməsi, koloritli danışığı tərzinə malik olması onu bizlər üçün doğma-laşdıran, əziz eləyən mühüm cizgilərdir. Elmi yığıncaqdan tutmuş çal-çağır məclislərinəcən hər bir məqamda onun, daha

doğrusu, «bizim Bəhlul»un əvəzsiz olduğu həmişə hər birimizin gözü qabağındadır. Mehr-ülfətli, dostcanlı, həssas qəlbli dostumuzun elmi prinsipiallığı, obyektivliyi, tələbkarlığı da onun alim və şəxsiyyət kimi bütövlüyünü əks etdirir. Çağdaş folklorşünaslıq elmimizlə bağlı elə bir ciddi hadisə ola bilməz ki, Bəhlul müəllimin oradan nüfuzlu səsi-sorağı gəlməsin.

Azərbaycan folklorşünaslığının elmi təcrübəsini ən yüksək səviyyədə daşıyan və daha da zənginləşdirib yeni nəsillərə ötürən Əməkdar Elm Xadimi, professor Bəhlul Abdulla milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, tədqiqi və təbliği istiqamətində onillər boyudur ki, həqiqətən də canla-başla çalışır. Monoqrafik tədqiqatlar, dərslilər, sanballı elmi məqalə və məruzələr, kütləvi informasiya vasitələrində müntəzəm çıxışları onun bir alim, müəllim və vətənsəvər ziyalı kimi nə qədər böyük bir enerji ilə yaşayıb-yaratmaqda olduğunu göstərir.

Ömrün bu mübarək bir çağında – yetmiş illik yubiley bayramında bu böyük alimi və gözəl insanı bağrıma basmaqdan məmnunluq duyuram. Yeni-yeni yubiley bayramlarında görüşmək arzusu ilə, Bəhlul müəllim!

5 aprel 2010-cu il

ZİRVƏYƏ DOĞRU ...

Akademik Teymur Bünyadov

Bəhlul müəllimlə tanışlığım qırx ili ötüb keçib. Cavan oğlan idi. Qarayanız, sərv boylu, incə mətləbli. Hər görüşəndə üzümüzdə təbəssüm çökər, gözlərimiz gülərdi. Mən onun mətbuatda çıxan yazılarının, demək olar ki, çoxunu oxuyurdum.

Bu yazılarda elmlə yanaşı, bir istilik, bir dərinlik hökməran idi. Görüşəndə "yazılarını oxuyuram, xoşuma gəlir. Lakin əsərlərində bir yazıçılıq məharəti də açıq-aşkardır" - deyirdim.

Xeyli vaxtın əhvalatıdı, bir gün yanıma gəldi:

- Bir yazım çıxıb, onu gətirmişəm. Belə hesab edirəm ki, Sizin üçün maraqlı olacaq.

Yazını aldım, baxdım. Tez də təəccübləndim. Elm hara, güzgü hara? Zarafatyana:

- Bəhlul müəllim, güzgünü gətirmişsən ki, güzgülənim, üzümə, gözümə sığal çəkim, gözəlləşim? Aya, görmürsən ki, mən bir laçın oğlanam, çayda balıq yan gedər.

Gülümsədi, bir qədər də təəssüflənmiş kimi rəngi alacalandı:

- Teymur müəllim, bu Siz deyən güzgü deyil, bu qədim tarixdi, mənalı, məzmunlu bir hikmətdi. Qoy sən deyən olsun, oxuyaram, fikrimi deyərəm. Qayım qada ol.

Bəhlul müəllim gedən kimi başladım məqaləni oxumağa. Bir qədər də həvəssiz. Lakin oxuyandan sonra məndə bir aləm açıldı. Eradan əvvəl VII yüzillikdə yüz il Azərbaycanda olan, yerlilərlə qaynayıb qarışan iskitlərdən üzü bəri güzgünün istifadəsilə yanaşı, nə qədər tariximizlə, folklorumuzla, etnoqrafiyamızla bağlı mətləblər varmış, İlahi! Axşam evinə zəng çaldım, qabaqdangəlmişlik elədiyimə görə üzr istədim:” Ay qağa, mən təslim, tamamilə haqlısanmış”. – dedim.

Güzgüdən başlayan dostluğumuz indi də öz axarında davam edir, nəyi çıxırsa, mənə verir. Bir dəfə görüşəndə:

- Bəhlul müəllim, indi nəyin çıxır, verərsən oxuyaq, savadlanaq, folklor dəryasına baş vuraq, - dedim.

Qazaxlılar kimi gülümsədi:

- Gətirmişəm, qağa. "Kilabi-Dədə Qorqud"da qadınlarımız haqqındadı.

- Ay Bəhlul müəllim, məgər orada mərd oğullarımız, mübarizlərimiz, igidlərimiz yoxuydu ki, qadınlara həsr eləmişən?

- Ay Teymur qağa, sən ki yaxşı bilirsən o zamanın qadınları kişilərə arxa olublar. At miniblər, qoşalaşıb yağılara qənim kəsiliblər. Baş bir yana, leş bir yana eləyiblər.

- Zarafat edirəm, Bəhlul müəllim. Qadın isməti, qadın hünəri, qadın zəfəri dastanın canıdı, qanıdı. Qantural məsələsi qeyrətimiz, qürur mənimiz, fəxrimiz, vüqarımızdı.

Bəhlul müəllim elmimizin fanatı, folklorumuzun dəli-divanəsidi. Gecə-gündüz qələm çalır, ucalır. Altmışa yaxın kitabın, yüzlərlə sanballı məqalələrin müəllifi olmaq, deyərəm ki, hər kəsə nəsib olmur. Əsərlərinin hamısı da vətəndi, torpaqdı, anadı, mənəvi dünyamızdı. Bundan da böyük səadət, xoşbəxtlik olarmı? Dostum, bu müqəddəs sahədə sənə çatmaq ya ağlasığmaz, ya da müşküldü. Səndən yazmaq, bizdən oxumaq, zənginləşmək. Vətənə məftunluq, xalqa ehtiram, duyğularımızı artırmaq, gücləndirmək.

Yeri gəlmişkən, bir məsələni xüsusi vurğulamaq istərdim. Üçcildlik «Azərbaycan etnoqrafiyası»nın mənəvi mədəniyyət cildində bəzi bölmələr yazılmamışdı. Əlimyandıda qalmışdıq. Neyləyək, necə eyləyək intizarındaydıq. Bəhlul müəllimə müraciət etdik. Məmnunluğunu bildirdi. Bölmələri yazdı. Ona görə də ona minnətdarlığımızı bildirir, "çox sağ ol deyirik".

Heç özüm də bilmədən yazımda əvvəl, axır oldu. Gərək dostumuzun əvvəlcə insanlığından danışaydım. "Yanlışı da bir naxış" deyib ulularımız. Elə isə Bəhlul müəllim insanlığın bütün müsbət cəhətlərini özündə birləşdirən bir ayrı aləmdi. Sadədi, səmimidi. Arxadan vurmaz, üzünə durmaz.

İstiqanlıdı, vətəncanlıdı. Həmişə yazıq görkəmdə, bir qə-dər də utancaq görünər. Könlündən nə şahlıq keçər, nə də sultanlıq. Dindirməsən, dinməz. İfrat cəfakəşdi. Nə gecəsi var, nə gündüzü. Elə qaynar bulaqtək qaynar, yazar, yaradar. Lakin ədalətsizliyə dözməz, haqsızlığa göz yummaz. Qəti deyər, üzünə deyər, gözünün içinə deyər. Özü bütöv olduğu kimi, sözü də bütövdü, dediyi dedikdi. Öz payına qanedi, artıq ummaz, haqqına qane olar. Həlimliyi, yumşaqlığı, az danışmağı, məntiqli danışmağı sevən adamdı.

Dostum Bəhlul ifrat dərəcədə ailəncanlıdı. Balalarını, nəvələrini öz kölgəsində kölgələndirər, öz ürəyində isidər. Can fəda etməkdən zövq alar. İş, peşəsi işləmək, ailəsinin güzəranını yaxşılaşdırmaqdı. İşdə olduğu kimi, ailədə də həlimdi. Həm də tələbkardı, nizam-intizamı, səliqə-sahmanı sevəndi.

Urək genişliyi və böyük səmimiyyətlə deyirəm. Əzəmətli folklor sarayımıza, təkrarsız elm məbədimizə naxış vuran, daha da cazibəli edənlərdən biridi Bəhlul müəllim. Xalq yaradıcılığı xəzinəmizi dərinədən öyrənən, öyrədən, gövhərlər tapandı Bəhlul müəllim. Bu zəngin xəzinəni göz bəbəyi kimi qoruyan, inkişaf etdirənlərdəndir Bəhlul müəllim.

Əvəzsiz folklor sahəsində unudulmaz klassiklərimiz olub. Xalqımızı geniş ərazidə tanıtdırıb, şöhrətləndiriblər. Onların sırasında, öndə gedənlərdəndir Bəhlul müəllim. Onlarla qoşa addımlayan, yazan, yaradanlardandır Bəhlul müəllim.

Əziz dostum Bəhlul müəllim! Urəyin sağlam, gözlərin nurlu, qələmin iti olsun. Bu xalqı, bu diyarı arzunla, əməlinlə nəqşə çək, bəzə, mənəvi dünyamızı dünyaya təqdim et. Qardaş, sən səksənə, mən doxsana sarıyıq. Arxamca gəl. Yaşa, yaz, yarat. Yüzilliyimizi bayram edək. Əzizim, çox da fikir eləmə. Qoy Tanrı sənə yar olsun. Hələ indən belədi ləz-zəti meyxanəmizin.

13/04/2010

BİLİK VƏ TƏCRÜBƏSİNİ PAYLAŞMAQDAN HƏZZ ALAN ALİM

Professor Hamlet İsxanlı
(*Xəzər Universitəsi*)

Görkəmli tədqiqatçı Bəhlul Abdulla öz həyat və yaradıcılığı, şəxsiyyət və müəllimliyi ilə elm və sənət adamları, müəllim və ziyalılar, tələbə və şagirdlər arasında böyük hörmət qazanmış, insansevərliyi və mehribanlığı ilə həmkarları və tələbələrinin sevimli dostuna və əziz müəlliminə çevrilmişdir.

Bəhlul Abdullanın həyat yolu asan olmamış, qayğı və zəhmətlə hörülmüşdür. Ata himayəsindən çox tez məhrum olan gənc işləməklə təhsil almağı yanaşı tutmağa məcbur idi; orta məktəbi bitirdikdən yalnız 4 il sonra ali məktəbə daxil olmuş, ali məktəbi bitirməsi ilə aspiranturaya daxil olması arası da 4 il çəkmişdir. Zəhmət çəkməyə öyrənmiş istedadlı gənc elmi fəaliyyətində böyük uğurlar qazanmış, Azərbaycanın ən məhsuldar alimlərindən biri olmuş, görkəmli folklorşünas kimi uzaqlarda da yaxşı tanınmışdır.

Bəhlul Abdulla “Kitabi - Dədə Qorqud”, mərasim folkloru və digər sahələrdə geniş tutumlu araşdırmalar, yazılı ədəbiyyat sahəsində dəyərli tədqiqatlar, çoxsaylı monoqrafiya və məqalələr müəllifidir. O, əsl folklorşünas kimi dastanlar, nağıllar, bayatılar, lətifələr, aşıq yaradıcılığı dünyasına baş vurmuş, külli miqdarda folklor nümunələri toplamış, nəşr etdirmiş, yazılı və şifahi ədəbiyyat üzrə kitablar, antologiyalar tərtib etmişdir.

Bəhlul Abdulla istedad və zəhmətini dar çərçivələrdə saxlamamış, dissertasiya və elmi şuraların üzvü, elmi rəhbər, redaksiya üzvü, redaktor, dərsliklər müəllifi kimi də fəaliyyət göstərmiş və göstərməkdədir.

Əlbəttə, Bəhlul Abdullanın bilik və təcrübəsini paylaşmaq, savad və tərbiyə vermək qabiliyyətini, uşaq və gənclərlə çalışmaqdan həzz aldığını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Xəzər Universitetində və həmin Universitetin Dünya məktəbində müəllim kimi fəaliyyəti Bəhlul Abdullanı bu təhsil ocaqlarında sayılan-seçilən, diqqət mərkəzində duran şəxslər sırasına daxil etmişdir.

Xəzər Universiteti və Dünya məktəbində gördüyü son dərəcədə səmərəli işlər və qazandığı məhəbbət, görünür ki, Bəhlul müəllimi bilicisi olduğu bayatı, nağıl, tapmaca və qanadlı ifadələr kimi sahələrdə öz qələmini sınağa və məharətlə işlətməyə ruhlandıran amillərdən biri olmuşdur.

Folklor, ədəbiyyat və mədəniyyətin tədqiqi üzərində çalışanlar milli kimliyin, milli özünüdərkini memarları sırasında dayanırlar. Bu keyfiyyətləri müəllimlik və ziyalılıq ilə birləşdirənlər isə millətin önündə gedən və gəncləri arxasınca apara bilən görkəmli insanlardır. Bəhlul Abdulla belə seçilmişlərdən biridir.

27 aprel 2010

SEVGİ DOLU ALİM VƏ PEDAQOQ

Nailəxanım İsayeva

*(Xəzər Universiteti nəzdindəki
Dünya məktəbinin direktoru)*

Tanınmış folklorşunas alim, filologiya elmləri doktoru, professor, əməkdar elm xadimi Bəhlul Abdulla bizim, Dünya məktəbi kollektivi və onun şagirdlərinin gözündə ilk növbədə təcrübəli pedaqoq, mehriban və qayğıkeş insandır. Bəhlul müəllim özü bir məktəbdir, tək şagirdlər deyil, müəllimlər də, məktəbi idarə edənlər də ondan çox şeylər öyrənirlər. Alicənablıq, yumşaq, kömək əlini uzatmaq bacarığı kimi gözəl xüsusiyyətlər Bəhlul müəllimdə kifayət qədərdir.

Bəhlul müəllimin elmi fəaliyyəti barədə onun kimi alimlər və tədqiqatçılar çox saylı yazılar yazıblar və yəqin ki, yazacaqlar. Onun elmi fəaliyyətini təhlil etmək mənim işim deyil. Mən daha çox Bəhlul müəllimin elmi yaradıcılığının pedaqoji fəaliyyətinə böyük təsiri üzərində durmaq istəyirəm. O, dərslər dediyi gənclərə keçirdiyi mövzunun incəliklərinə varmağı, dərinlərə getməyi, mövzuətrafı araşdırma aparmağı öyrədir.

Əlbəttə, Bəhlul müəllimin elmi yaradıcılığı, ictimai işləri, ailə qaygıları böyük vaxt və enerji tələb edir, lakin iş cədvəlinin sıx və gərgin olmasına baxmayaraq, Bəhlul müəllim Dünya məktəbində öz dərslərini çox səliqə və həvəslə deməklə yanaşı məktəbin tədbirlərində də böyük köməklik göstərir. Müxtəlif konfransların keçirilməsində, görkəmli ziyalılarla, elm və mədəniyyət xadimləri ilə görüşlər təşkil edilməsində fəal iştirak edir.

Bəhlul müəllim sevgi dolu bir insandır, üzündən təbəssüm əskik olmur. O, yüksək peşəkar alim və müəllimdir, sevməyi bacaran xeyirxah və mədəni bir insandır, buna görə də

---

hamı onu sevir. Mən ona ustalıqla araşdırdığı dastanlar, bayatılar kimi uzun ömür və böyük yaradıcılıq uğurları arzulayıram. Dünya məktəbində çalışdıqca, onu əhatə edən insanların sevgi və minnətdarlığını duyduqca Bəhlul müəllimin gözəl və mənalı yaşamaq, həyatdan həzz almaq həvəsinin artacağını ümid edirəm. Sizi sevirik və sizinlə qürur duyuruq, əziz Bəhlul müəllim!

BAHAR QƏLBLİ İNSAN VƏ MÜƏLLİM

Mərufə Mədətli

(Xəzər Universiteti, Dünya məktəbi)

Bəhlul müəllim baharın ən gözəl ayı olan apreldə dünyaya gəlmişdir. Şübhəsiz ki, baharın gözəlliyi, tərəvəti, rəngarəngliyi onun qəlbinə, düşüncəsinə, mənəviyyatına hopmuşdur. Ona görə də, Bəhlul müəllim həyatda çoxlarının görə bildiyi rəngləri görür və təmənnəsiz olaraq bu rəngləri hamıya çatdırmaq istəyir.

O, hər şeydə gözəllik, milli dəyər, ləyaqət axtarır. Bəlkə elə bu xüsusiyyət onu qəhrəmanlıq salnaməmiz olan “Kitabi-Dədə Qorqud”un yaradıcı tədqiqatçısına çevirmişdir. Tələbələrini bahar coşğunluğu ilə sevən Bəhlul müəllim onlara elə duyğular, elə hisslər aşılayır ki, bunları, sadəcə, mübaligəsiz olaraq mənəvi sərvətlər adlandırmaq olar.

O, dərslərində öz övladı hesab etdiyi tələbələri təhsiləndirir, inkişaf etdirir və tərbiyələndirir. Hər bir dərslərində Bəhlul müəllim yeni bir əsər yaradır, əsərin müəllifi özü, qəhrəmanları isə bizim gələcəyimiz olan gənclərdir.

**MÜƏLLİM, ALİM BƏHLUL ABDULLA,
YAXUD ÜÇ YETİMDƏN BİRİ**

Professor İsrafil Abbashı

Ömrü boyu təlim-tərbiyə, tədris peşəsindən uzaqlaşmayan prof. Bəhlul Abdullanın çoxyönlü elmi yaradıcılıq, xüsusilə folklorşünaslıq fəaliyyəti barədə söz deməkdə çətinlik çəkirik. Bu ona görədir ki, həmkarımın elmə qədəm basdığı gündən bizim şifahi söz sənəti sahəsindəki fəaliyyətimiz daha çox müştərək mahiyyət kəsb etmişdir. Azərbaycan folklorşünaslığının ömür payımıza düşən yaşadığımız tarixi kəsimdəki inkişafına az-çox xidmətimiz, şübhəsiz ki, danılmaz həqiqətə çevrilmişdir. Bütün bunları xatırlatsaq, həm də özümüzü fərqləndirmiş olardıq. Söz isə B. Abdulladan, onun özünəməxsus folklorşünaslıq axtarışlarından, mənəvi-mədəni irsimizin öyrədilməsindəki xidmətimizdən gedir...

Prof. B. Abdullanın elmə gəlişi alim-ədib Yusif Vəzir Çəmən zəminlinin folklorşünaslıq görüşlərinin öyrənilməsi ilə başlamışdır. Folklorşünaslığımızın öndərlərindən olmuş prof. M. H. Təhmasibin rəhbərliyi ilə həyata keçirilmiş bu araşdırma-namizədlilik dissertasiyası B. Abdullanın folklorşünas kimi formalaşmasının təməl daşına çevrilmişdir. Vaxtilə elmə gələnlər haqqında belə bir aksioma söyləyirdilər: Ya işlənən mövzu tədqiqatçını hasilə gətirir, ya da araşdırıcı mövzunu yetişdirir. Məsələyə bu baxımdan yanaşırsa, B. Abdullanın elmi axtarışlarında birinci yol aparıcı istiqamət təşkil etmişdir. Həm də Yusif Vəzirin zəngin ədəbi-bədii irsindəki folklorizm məziyyətlərinin öyrənilməsi araşdırmaçının fəaliyyətinə təkamül nöqtəsinə çevrilmişdir.

Bundan sonra M. H. Təhmasib gələni davam etdirən B. Abdulla uzun illər ilkin (erkən) folklor janrlarının – xüsusilə mərasim folklorunun öyrənilməsi işində çox istiqamətli araş-

dirmalar aparmış, bunun nəticəsində isə elmin daha yüksək zirvəsinə yiyələnmişdir. Bu silsilədən olan tədqiqatlar həm ayrı-ayrı monoqrafiyalar şəklində, həm də altı cildlik “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” (I cild), Azərbaycan etnoqrafiyası tarixi”, (üç cildlə) kimi fundamental nəşrlərdə əbədiləşdirilmişdir.

“Kitabi-Dədə Qorqud” Ensiklopediyası”ndakı fəaliyyəti də daxil olmaqla oğuzların möhtəşəm abidəsi sayılan “Dədə Qorqud kitabı”nın müxtəlif problemləri ilə bağlı araşdırmaları da B. Abdullanın elmi fəaliyyətində mühüm mərhələ təşkil edir.

Prof. B. Abdulla çoxcildli fundamental folklor nəşrlərinin ərsəyə gəlməsində də yaxından iştirak etmişdir.

Ölkəmizin hüdudlarından kənarında keçirilmiş onlarla simpoziumların, elmi konfransların iştirakçısı olan B. Abdullanın Azərbaycan folklorunun təbliği, tanıtılması işində də dəyərli xidmətləri olmuşdur.

Birgə əməkdaşlıq etdiyimiz Azərbaycan Elmlər Akademiyası Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda Böyük Vətən Müharibəsinin 40 illiyi münasibətilə keçirilən yığıncaqda müharibə veteranlarının bir-iki nümayəndəsi ilə yanaşı, döyüşdə həlak olmuş iştirakçıların üç övladının da adı vurğulanmışdır. Bu , B. Abdulla ilə çiyin-çiyinə çalışan Qızılgül Babazadə idi. Böyük bir kollektivin üzvü olan üç yetimin üçü də bir şöbənin əməkdaşları idi. Yeri gələndə B. Abdulla deyir: Biz ayrı-ayrılıqda üç yetimdən biriyik.

Nə yaxşı ki, bizim yetimlik illərimiz həmin dövrə təsadüf etmişdir. Yoxsa ,çətin ki,bugün B. Abdullanın elmi yaradıcılıq fəaliyyətinin 70 illiyini qeyd edə,ona can sağlığı diləyə bilərdik.

B. Abdullaya uğurlu elmi axtarışlar və sevincli günlər arzusu ilə həmkarından.

FOLKLORUMUZA VİCDANLA XİDMƏT EDƏN ALİM HAQQINDA SÖZ

Professor Qəzənfər Paşayev

Həyatımda 1976-cı ildə Alma-Atada keçirilən Türkoloci qurultay sanbalda elmi məclis görməmişəm. Görkəmli dünya alimlərinin cəm olduğu qurultayda mənəcə Azərbaycan alimləri ən böyük nümayəndə heyəti idi. Akademik M.Şirəliyev, A.Axundov, Z.Budaqova, R.Məhərrəmov, F.Zeynalov, T.Hacıyev, Y.Yusifov, M.Adilov, Q.Vorosil, M.İslamov, V.Aslanov, M.Məmmədov, K.Vəliyev, M.Cəfərzadə, E.Əzizov, B.Abdulla və başqaları maraqlı məruzələrlə çıxış etdilər. Yaxşı yadımdadır Bəhlul Abdulla «Azərbaycan şifahi xalq yaradıcılığında sınımaların məna xüsusiyyətləri» barədə məruzə etdi. Yekun iclasında «Folklorşünaslıq bölməsi»nin sədri, tanınmış folklorşünas alim Xalıq Koroğlu hesabatında Bəhlulun araşdırmasını folklorşünaslıqda kəşf adlandırır. Ona qədər Bəhlul Abdullanı yaxşı tanımırdım. «Yusif Vəzir Çəmənəzəminli və folklor» adlı namizədlik dissertasiyasını təzəcə müdafiə etmişdi. Bir onu bilirdim ki, Bəhlul Abdulla Azərbaycan folklorşünaslıq elminin nəzəri əsaslarını hazırlayan, bu sahədə məktəb yaradan M.H.Təhmasibin yeganə əyani aspirantı olub. Doğrudur, çağdaş folklorşünaslarımızın demək olar ki, hamısı folklor üzrə ilk filologiya doktoru M.T.Təhmasibin məktəbini keçmiş, əksəri onun qiyabi aspirantı və dissertantı olmuşdur.

Bəhlul Abdulla müəlliminin saldıği yolla gedərək beynəlxalq arenaya çıxan, təkcə türk aləmində deyil, keçmiş sovetlər məkanında da sayılıb-seçilən alimlərdəndir. O, folklorşünaslıq elmi sahəsində mötəbər söz demək mərtəbəsinə yüksəlmiş, xarici ölkələrdə alim, professor, elm xadimi mənasında işləən akademik titulundan başqa alın təri, titanik zəhməti sayə-

sində yerdə qalan bütün titulları qazanmışdır. Filologiya elmləri doktoru, professordur. Bəhlul Abdulla hər alimə qismət olmayan, görkəmli elmi nailiyyətlərə görə şərəfli Əməkdar elm xadimi adına layiq görülən azsaylı alimlərimizdəndir – ilk folklorşünasımızdır.

Folklorumuzun elə bir sahəsi yoxdur ki, Bəhlul Abdulla orada qələm çalaraq uğur qazanmasın. Zəhmətkeş alim heç nə yazmasaydı, təkcə «Kitabi-Dədə Qorqud»la bağlı tədqiqat əsərləri onu Qorqudşünas alim kimi yaşadardı. Professorun otuz il ərzində yazdığı monoqrafiyalara nəzər saldıqda yaradıcılığının çoxşaxəliliyi adamı heyrətə gətirir. Bu qədər əsəri ərsəyə gətirmək üçün ömür həsr etmək lazımdır, folklorla nəfəs almaq gərəkdir. Bəhlulu tanıyanlar yaxşı bilir ki, həyatda onun yeganə amalı folklorumuza xidmətdir. Xalq yaradıcılığına dərin məhəbbət olmasaydı, şübhəsiz alimin bir-birindən maraqlı, bir-birindən sanballı əsərləri çıxmazdı:

«Y.V.Çəmənzməninli və folklor» (1981), «Haqqın səsi» (1989), «Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası» (1990 – rus dilində), «Kitabi-Dədə Qorqud»un poetikası (1999), «Dəli Domrul «Kitabi-Dədə Qorqud»da və Qorqudşünaslıqda» (2002), «Azərbaycan mərasim folkloru» (2005) və s.

Xüsusi qeyd etmək istərdik ki, tədqiqatçının «Kitabi-Dədə Qorqud və islam dini» (1997), «Azərbaycan folklorunda mifoloci at» (2000), «Kitabi-Dədə Qorqud»da rəng simvolikası» (2004), «Salur Qazan» (2005), «Folklorlarda say simvolikası» (2006), «Kitabi-Dədə Qorqud»da nitq etiketlərinin etnomifik poetikası» (2007), «Kitabi-Dədə Qorqud»un etnik ənənə, mərasim sistemində mifoloci təsəvvürlərin yeri» (2008) və s. folklorşünaslığımızda tamamilə yeni olub, alimin adı ilə bağlıdır.

«Kitabi-Dədə Qorqud»un tədqiqində qocaman Qorqudşünas alim Şamil Cəmsidovun və başqa alimlərimizin zəhmətini

yüksək qiymətləndirməklə bərabər, həqiqət naminə deməliyəm ki, bu sahədə hərtərəfli tədqiqat aparan, əsərin dərin qatlarına nüfuz edən, incəliklərinə daha çox varan alimimiz Bəhlul Abdulladır. O, bu ölməz abidəni tədqiq edə-edə özü də ölməzlik-əbədilik qazanıb – desək həqiqətdən kənar olmaz.

Bəhlul Abdullanın ikicildlik «Kitabi-Dədə Qorqud» ensiklopediyası»nın (2000) hazırlanması və nəşrində də xidmətləri böyükdür. O, həmin ensiklopediyanın II cildinin redaktorlarından biridir. Alim, eləcə də «Novruz bayramı ensiklopediyası»nın (2008) Tofiq Babayevlə birgə tərtibçisi və sanballı ön sözün müəllifidir.

Professor Bəhlul Abdullanın folklorumuzun toplanması, tərtibi və nəşri sahəsindəki xidmətləri də danılmazdır. «Azərbaycan bayatıları» (1984, 2004 - şərikli), «Arazam, Kürə bəndəm» (1986), «Göyər səmənim, göyər» (1993), «Dava yorğan davasıymış» (1993, 1996), «Ağırlığım, uğurluğum odlara» (1996), «Koroğlu» (2001 – rus dilində), «Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı - antologiya» 1-ci və 2-ci kitab (2001), «Məktəbəqədər uşaqlar üçün folklor antologiyası» (2001), «Azərbaycan nağılları» (2004), «Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı antologiyası» (2004), «Molla Nəsrəddin lətifələri» (2004), «Kitabi-Dədə Qorqud» - nəşrə məsul (2004), «Yusif Vəzir Çəmənizəminli – seçilmiş əsərləri» (2004), «Azərbaycan folkloru» (2005), «Azərbaycan xalq uşaq oyunları» (2008) və s. gərgin əməyin bəhrəsidir.

Saysız-hesabsız publisistik və elmi-publisistik məqalələr, «Bayatılarım» və «Buynuz bayatıları» kitablarının müəllifi, bədii əsərlərin tərtibçisi Bəhlul Abdulla Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Keçən əsrin 60-cı illərindən onun «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində «Azərbaycan», «Qobustan», «Ulduz», «Elm və həyat» curnallarında maraqlı məqalələri çap olunur. Alimin publisistik məqalələri Nizami, Nəsimi, Füzulidən başlamış əksər Azərbaycan ədib və şairlərinin yaradıcılığını əha-

tə edir. Folklorçumuzun Qurbani, Xəstə Qasım, Aşıq Alı, Aşıq Ələsgər, Aşıq Hüseyn Bozalqanlı, Aşıq Əsəd və başqalarının yaradıcılığına həsr etdiyi məqalələri, onun aşıq yaradıcılığına da yaxşı bələd olmağından xəbər verir. Biz onun çapına nail olduğu «Aşıq Əsəd. Seçilmiş şeirləri» (1977 - şərikli), «Azərbaycan ədəbiyyatı inciləri - dastanlar» (1987), «Koroğlu» (2004, 2005 - şərikli), «Azərbaycan dastanları» (2004 - şərikli), «Azərbaycan aşıqları» (2004 - şərikli) və s. Kitabları da deyilənlərə əlavə etsək alimin zəhmətinə işıq tutmuş olarıq.

Yuxarıda dediyimiz kimi, prof. Bəhlul Abdulla çoxşaxəli yaradıcılıq diapozonuna malik folklorşünaslarımızdandır. Həqiqətən də folklorumuzun elə bir janrı yoxdur ki, orada Bəhlul Abdulla qələm çalmasın. Bu, onun hərtərəfli elmi biliyə sahib olmağından xəbər verir. Bəhlul Abdullanın ən böyük xidmətlərindən biri də Azərbaycan mərasim folklorunu – folklorumuzun arxaik janr və növlərini fundamental şəkildə öyrənməsidir. Burada xalq mərasimləri, mərasim ayinləri və onların poetik mətnlərinin bədii-estetik xüsusiyyətləri gerçəkliklə vəhdətdə araşdırılmışdır. Tədqiqatçı Azərbaycan folklorşünaslığında əvvəllər tədqiq olunmamış sınağa, ovsun, alqış-qarğışlar və falın ümumi və hər birinin fərdi əlamətlərini, canr, növ sərhədlərini, mənə və bədii-ifadə tərzini, şəkli xüsusiyyətlərini örnəklər əsasında tədqiqat süzgəcindən keçirmişdir.

Prof. Bəhlul Abdulla milli kadrların yetişməsində də gərəkli işlər görmüşdür. Doktorluq dissertasiyaları üzrə elmi məsləhətçi, namizədlik dissertasiyaları üzrə elmi rəhbər, bir çox doktorluq və namizədlik dissertasiyaları üzrə opponent olmuş, həmişə faydalı məsləhətləri ilə fərqlənmişdir. İyirmi ildən artıq müddətdə Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda Dissertasiya Şurasının üzvü kimi səmərəli fəaliyyət göstərmişdir. Folklorşünas alimin yaradıcılığı həmişə oxucu və tədqiqatçıların diqqət mərkəzində olmuşdur. Xalq yazıçısı, pro-

---

fessor Elçin, professorlar Zaman Əsgərli, Kamran Əliyev, Oruc Əliyev və başqaları onun yaradıcılığına maraqlı məqalələr həsr etmişlər.

Bəhlul Abdulla sözçülüüyü sevməyən, az sözlə böyük mətləblərdən söz açan alimlərdəndir. Bunu onun monoqrafiyalarının həcmindən də görmək olur. Mən də alimin bu xüsusiyyətindən faydalanaraq bu qısa yazıma son verərkən folklorumuzun böyük bilicisi, həmkarım Bəhlul Abdullaya qalan ömür payını da mənalı keçirməyi, folklorumuza həmişəki kimi vicdanla xidmət etməyi arzulayıram.

DASTAN ÖMRÜ

Professor Qəzənfər Kazımov

Yazısı da ilk baxışda zarafata oxşayır. Söz işlətməkdə çox sərbəstdir. Heç kəsi təkrar etmir. Hadisələrə şəxsi münasibəti var: “Düşünür ki, ”Çalqaraquş” ad birləşməsindəki komponentlər sarıdan da bir-iki söz söyləməyin gərəkliliyi var. “Quş”un hansı anlamda olması,sözsüz ki, izah istəmir. Amma “çal” və “qaran”ın yanından baxa-baxa keçmək mümkün deyil”. Bu cür metoforik danışa-danışa yeddi kitabda (Allahın izni ilə bu kitabların sayını 10-na çatdırmaq fikrindədir) “Kitabi-Dədə Qorqud”un içini-içalatını söküb qoyub ortalığa:bu için-içalatın sərgisində dastanın poetikası daha geniş yer tutur. Bu qarışıqda dastanlara islam örtüyünün necə çəkildiyi də aydın görünür, türkün qədim- çox qədim tanrıçılığı da var; Salur Qazanın daxili aləmi daha çox sökülüb-tökülüb və çoxunun üzdən getdiyi, əksəriyyətin adı bir vitse-kral kimi tanıdığı Qazan xanın hansı mifoloji kök üstə bərqərar olduğu, hansı tarixi folklordan qaynaq aldığı açılıb-tökülür ortalığa. “Kitabi-Dədə Qorqud”da rəng simvolikası real düşüncələr və mifoloji sirlərlə bağlı çox-çox həqiqətlərə varmağa imkan yaradır. Dilçilərin tərpənmədiyini görüb, linqvistik istiqamətə üz tutur- dastandakı nitq etiketlərini analizdən keçirib ümumiləşdirir. Və “ Dədə Qorqud” un tədqiqi vəziyyətini , tədqiqatçılarını araşdırmaqla sanki onların hələlik nəyi görmədiklərini, bu misilsiz abidə üzərində daha hansı istiqamətdə iş aparmaq mümkünlüyünü özü üçün ortaya qoyur.

Bəli, bütün başqa yaradıcılığını - ədəbiyyatımızın, dilimizin, mədəniyyətimizin böyük keçmişindən bu günə qədərki inkişafı tarixinə dair yazdığı saysız məqalələri bir yana . Bəhlul Abdullanın “ Dədə Qorqud “ abidəsi haqqında yazdıqları onun üçün bir ölümsüzlük abidəsidir.

Bəhlul Abdulla görkəmli folklorşünas alimdir, toplayıcı və tədqiqatçıdır. Vəli Xulufu nəslinin, Salman Mümtaz nəslinin. Məmməd Hüseyn nəslinin hazırkı görkəmli davamçısıdır.

Bəhlul müəllim Vətən və xalq məhəbbəti ilə yaşayan, vətənin – Azərbaycanın şanlı və qədim tarixi ilə bağlı, mədəniyyət tariximizlə bağlı üzə çıxan həqiqətlərdən ilham alan, “bə qədri qüvvə” o həqiqətləri qorumağa, yaymağa çalışan ziyalıdır, bir çoxlarından fəqli olaraq, bu günə qədər yazılmış bir sıra köksüz və əsassız “ Tarix”ləri başı altına qoyub yatan deyil. Bu cəhət onun folklorşünaslıq yaradıcılığına da müsbət təsir edir, onun yaradıcılıq taleyinin ömürlülüyünə də qarant vermiş olur. Hamımız bilir ki, həyat müvəqqətidir. Lakin xalq əbədidir. Biz bu əbədinin keçdiyi şərəfli yolu saxtalaşdıranlarla mübarizə aparmalıyıq və folklorşünaslıq tədqiqatı ilə, toplayıcılıq bacarığı ilə, ədəbiyyatşünaslıq, dilçilik araşdırmaları ilə, etimoloji axtarışları ilə Bəhlul müəllim hazırda bu cəhətdən də elmimizə çox böyük dayaqdır. Onun “ Kitabi-Dədə Qorqud “un etnik ənənə, mərasim sistemində mifoloji təsəvvürlərin yeri “ kitabında “ Kitabi-Dədə Qorqud “la bağlı açıqlamaları həqiqi elmi mühakimənin nəticəsi olub, bizə çox adi görünən bir çox həqiqətlərin dərin kökləri olduğuna, öz başlanğıcını “ Avesta”dan aldığına qəti inam yaradır.

Bəhlul müəllim özü canlı folklordur. Biz bu yubiley günlərində dostumuzu təbrik edir və ona folklor ömrü arzulayıyıq.

05.04.2010

BİR ÖMRÜN DASTANI

Professor Nizaməddin Şəmsizadə
filologiya elmləri doktoru

Görkəmli folklorşünas Bəhlul Abdullanı 1978-ci ildən tanıyıram. Hesab edirəm ki, 32 il insanların bir-birini tanınması üçün böyük bir zamandır. Bu narahat, ziqzaqlı illərdə çox adamların xarakterləri ortaya çıxdı. Bəhlul dəyişməz qaldı. Hətta milli hərəkətdə fəal iştirakına görə həbs olunanda da Lerikin Zuvand nahiyəsinin Lələhıran kəndindən gətirdiyi türk xislətinə xəyanət etmədi.

Açığı, onun 70 yaşı olduğuna inanmıram. Elə ilk dəfə gördüyüm vaxt- 38 yaşında da Bəhlulun başı ağ idi. Adama elə gəlir ki, o elə anadan olanda saçları ağ olub. Bəhlul atasını rus-alman savaşında, anasını az sonra itirib. Yetimliklə böyüyüb. 1952-ci ildə Zuvand əhalisi türk olduğu üçün zorla sərhəd zonasından o zamankı Puşkin (indiki Biləsuvar) rayonuna köçürülüb. Elə o vaxtdan da Bəhlul millətin departasiyalarının ağrı-acısını yaşayıb...

1958-ci ildə orta məktəbi bitirəndən sonra Sumqayıtda fəhləlik, sonra əsgərlik, 1962-ci ildə bir qarını ac, bir qarını tox tələbəlik həyatı, sonra həyat yoldaşı Minaxanım Feyzulayeva ilə birlikdə müəllimlik həyatı... Nəhayət, Bəhlul 1971-ci ildən tələyini AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə bağlayır...O vaxtdan 40 il keçib.

İndi o, Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor, baş elmi işçi, dörd nəvənin ağ saçlı babası Bəhlul Abdulla təkcə Azərbaycanın yox, türk dünyasının tanınmış folklorçu alimidir.

O, bu nüfuzu “Y.V.Çəmənşəminli və folklor”, “Haqqın səsi”, “Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası”, “Kitabi - Dədə Qorqud və islam dini”, “Kitabi-Dədə Qorqud”un

poetikası, “Azərbaycan folklorunda mifoloji at”, “Dəli Domrul”, “Kitabi- Dədə Qorqud”da və “Qorqudşünaslıq”da, “Kitabi-Dədə Qorqud”da rəng simvolikası, “Azərbaycan mərasim folkloru”, “Folklorlarda say simvolikası”, “Kitabi- Dədə Qorqud”da nitq etiketlərinin etnomifik poetikası, “Kitabi-Dədə Qorqud”un etnik ənənə mərasim sistemində mifoloji təsəvvürlərin yeri”, “Kitabi -Dədə Qorqud”da xanımlar” kimi monoqrafik tədqiqatları, müxtəlif illərdə Alma-Atada, Daşkənddə, Kişinyovda, Moskvada, Qrozdada, Altayda, Yakutskda, Tartuda, Tehrandada, Ankarada, İzmirdə, Urmiyada və s. türk ellərində konfrans və simpozumlarda oxuduğu məzmunlu məruzələrlə qazanıb.

Bəhlul Abdullanın yazdığı 14 monoqrafiyadan 8-i dünya epos mədəniyyətinin tacı olan “Kitabi -Dədə Qorqud”a həsr olunub. Bu möhtəşəm eposdan yazmaq üçün təkə folklorşünas olmaq azdır. Gərək millətşünas, xalqşünas, tarixşünas, filosof, epigraf... olasan. Məhz bu xüsusiyyətlər bütövlükdə Bəhlulu bir folklorçu alim kimi səciyyələndirən başlıca əlamətlərdir.

Bəhlul Abdulla nəzəriyyəçi folklorşünasdır. Bununla belə, o həm də klassik folklorşünasların, məsələn, S. Mümtazın, H. Zeynallının ənənələrini davam etdirir. Onlar folklorun həm toplayıcısı, həm tərtibçi və tədqiqatçısı, həm də nasiri idilər. “Aşıq Əsəd-seçilmiş şeirləri”, “Azərbaycan bayatıları”, “Arazam, Kürə bəndəm”, “Azərbaycan ədəbiyyatı inçiləri-Dastanlar”, “Göyər səmənim, göyər”, “Dava yorğan davasıymış”, “Ağırlığım, uğurluğum odlara”, “Koroğlu” (rusca), “Şifahi xalq ədəbiyyatı-antologiya”(1 və 2-ci kitab), “Məktəbəqədər uşaqlar üçün floklar antologiyası”, “Azərbaycan nağılları”... və cəmi 22 toplama kitabı. Tərtib kitabları Bəhlul Abdullanı da klassik folklorşünaslar cərgəsində görməyə imkan verir.

Bəhlul Abdulla pedaqoq folklorşünasdır. Son vaxtlar o, təkcə şifahi bədii irsin yox, ümumən ədəbiyyatın tədrisinə xüsusi diqqət yetirir.

O, V və VII siniflər üçün “Ədəbiyyat” dərsləklərinin, “Təlim və tərbiyədə interaktiv texnologiya”(şərikli) vəsaitinin, “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” proqramının müəllifidir.

Mən həmişə demişəm ki, insan yaşadığı cəmiyyətdən çox, doğulduğu təbiətə bənzəyir. Biləsuvanın şoranlığında yaşamaqla Bəhlul kimi gülürüz, zarafətçil olmaq bir az çətindir. Bu, Zuvand nikbinliyidir. Bir də bu fikirdəyəm ki, alimlər, xüsusən filoloqlar, yazdıqları mövzuya oxşayırlar. Bu baxımdan Bəhlul elə Dədə Qorquda oxşayır. O, özü də bir dastandır, kədər dolu, zəfər dolu!

Dastançının 70 yaşı tamam olur. 70 ildə yazılanlar və yaşananlar hədəf getməyəcək. Yazılanların yönü gələcəyədir. Bəhlul Abdulla Dədə Qorqudun dalınca düşüb keçmişə getdiyi kimi, gələcək nəsillər də Bəhlul Abdullanın izi ilə bu günümüzə gələcək, folklorşünaslığımızın Bəhlul Abdulla epusunda öz tarixi taleləri ilə bağlı suallara cavab axtaracaqlar.

Beləliklə də, əzizimiz Bəhlul, dastan davam edir, bir ömrün dastanı və zamandan-zamana karvan olan folklor dastanı.

FOLKLORŞÜNAS BƏHLUL ABDULLA - HALAL ÖMRÜ VƏ ƏMƏYİ

İmamverdi Həmidov
filologiya elmləri doktoru

Professor Bəhlul Abdulla elmi fəaliyyəti AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda başlamışdır. 1971-ci ildə aspiranturaya qəbul olunan B.Abdulla tanınmış folklorşünas alim, prof. Məmmədhüseyn Təhmasibin rəhbərliyi altında dissertasiya işi üzərində işləməyə başlamışdı. Həmin dövrdə institutun elmi katibi vəzifəsində işlədiyim üçün B.Abdulla elmi fəaliyyəti, Azərbaycan folklorunu toplamaq bacarığı, ümumiyyətlə şifahi xalq ədəbiyyatı ilə bağlı bütün məsələlərə olan marağı mənə çox yaxşı tanışdır. O, hər şeydən əvvəl, ustadının həyatda insanlarla rəftarından və tədqiqatçılıq səriştəsindən mümkün qədər çox şeylər öyrənmişdir.

Bəhlul uşaqlıq və gənclik çağlarında böyüdüüyü uca Lerik dağlarının təmiz havasından udaraq və sərin bulaqların suyundan içərək zəhmətin və əməyin ağırlığını da, şirin bəhrəsini də görmüşdür. Zəmanənin və ağılığa həris adamların acısı Bəhlulu bu nemətlərdən məhrum etsə də o, yaşamağın çətinliklərini aşı bilməmiş, möhkəm həyat dərsi almışdır. Azərbaycanın ilk köçkünlərindən olan Abdullayevlər ailəsi Puşkin (Biləsuvar) və Buzovna yolunu keçməyə məcbur edilmişdir.

Gənc Bəhlul əsrin zərərli-xeyirli texnologiyasına və sovet ordusuna xidmət göstərmiş, Lerikin dağ havasının əvəzində Sumqayıtın xlorlu-civəli havasını udmağa məhkum edilmişdir. Azərbaycan Dövlət Universitetində tanınmış filoloq-pedaqoqlardan dərslər alan, sonra da Puşkin (Biləsuvar) məktəblərində müəllimlik edən Bəhlulun yolu elmi tədqiqatçılığa düşdü. Onun namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsi özünə yaraşan şəkildə – canlı, diskussiyalı şəraitdə və o

dövrün İttifaq miqyasında tanınmış folklorşünaslarının iştirakı ilə keçmişdir. İş elə gətirmişdir ki, aspirantura müddətini başa vurmuş Bəhlulun Ədəbiyyat institutunda işə qəbulu haqqında əmri mən imzalamışam, çünki institutun direktoru prof.Mirzağa Quluzadə xəstələndiyinə görə işə çıxma bilmirdi və direktorun müavini isə ezamiyyətdə idi. Beləliklə, xarici ezamiyyətdə olduğum bir neçə ili nəzərə almasaq, 1974-cü ildən bu vaxta qədər mən Bəhlulla bir yerdə işləyirəm.

B.Abdulla Azərbaycan folklorşünaslıq elmini layiqli şəkildə təmsil edən alimlərdən biri kimi bu sahədə yorulmadan çalışan tədqiqatçıdır. O, folklorşünaslıq elminin nəzəri məsələlərindən tutmuş, elmin tarixinə, şifahi xalq ədəbiyyatının janrlarının tədqiqinə və müqayisəli öyrənilməsinə qədər bütün sahələrə baş vurmuş və ortalığa sanballı tədqiqat əsərləri qoymuşdur. İlk elmi əsərini yazıçının bədii yaradıcılığı və folklor məsələlərinə həsr edən Bəhlul müəllimin sonralar ədəbiyyatşünaslıqda bu istiqamətin genişləndirilməsində böyük zəhməti olmuşdur. Azərbaycan mərasim folklorunun poetikasının geniş şəkildə öyrənilməsi filologiya elmləri doktoru Bəhlul Abdulla məxsusdur.

Bəhlul müəllim tərəfindən elmi-tədqiqatın kompleks şəkildə aparılması, onun «Kitabi-Dədə Qorqud»la bağlı araşdırmalarında özünü göstərir. Dastanın ümumi poetikası, mifoloji və bədii obrazları, obrazların nitq etiketləri, rəng və başqa simvollar, etnik ənənə, mərasim sistemləri və başqa problematik mövzular əməkdar elm xadimi B.Abdullayevin elmi təxəyyülündən keçərək monoqrafik tədqiqatlarda və kitablarda əksini tapmışdır. Alimin özünün ifadəsinə görə bu əsərlərin sayı 9 olmalıdır. O, «Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi»nin I cildinin və «Azərbaycan etnoqrafiyası»nın III cildinin müəlliflərindən biridir.

Yaşının bütün çağlarında Bəhlul Abdulla Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatını mahal-mahal, kənd-kənd, ev-ev gəzib

toplamaqla məşğul olmuşdur. Görkəmli alimin folklor nümunələrinin nəşri sahəsində böyük fəaliyyəti vardır. Dastan, nağıl, bayatı, lətifə, aşıq şeirləri, uşaq oyunları, alqış, qarğış, ağılar, mərasim nəğmələrini əhatə edən Bəhlul müəllimin toplama və nəşr işlərinin sayı 30-dan çoxdur. Folklorşünas alimin «Kitabi-Dədə Qorqud» və islam dini», «Arazam, Kürə bəndəm» kitabları Cənubi Azərbaycanda işıq üzü görmüşdür.

Professor B. Abdulla təcrübəli elmi rəhbər və müəllimdir. O, bir elmlər doktorunun məsləhətçisi, 5 aspirant və dissertantın elmi rəhbəri olmuşdur. Alim Ədəbiyyat İnstitutunda fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının üzvüdür. Mən Bəhlul müəllimi tanıdığım vaxtdan o, pedaqoji fəaliyyətinə ara verməmişdir. O, eyni zamanda 5-ci və 7-ci siniflər üçün «Ədəbiyyat» dərslikləri və bir neçə dərs vəsaitinin müəllifidir.

Görkəmli alim Türkiyədə, Rusiyada, Qazaxıstanda, Özbəkistanda, Estoniyada, Moldovada və İranda keçirilmiş beynəlxalq konfranslarda məruzələr etmiş və xalqımızın folklor xəzinəsinin dəyərlərini toplamaq sahəsində faydalı işlər görmüşdür. Telekanallarda şifahi xalq ədəbiyyatının təbliğinə həsr edilən verilişlərdə Bəhlul müəllim fəal iştirakı ilə fərqlənir.

Folklorşünas Bəhlul Abdulla bir vətəndaş və ziyalı kimi Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda hərəkətdə fəal iştirak etmiş, 20 Yanvar hadisələrində rus-sovet qoşununun törətdiyi qırğında təsadüf nəticəsində sağ qalsa da, tutulub Rusiyaya aparılmış və Allahın nəzərində olduğu üçün salamat qayıtmışdır. Bəhlulun şəxsiyyəti biganəlikdən uzaq olduğundan və həqiqəti üzə deməyi sevdiyi üçün tez-tez çətinliklərlə üzləşməli olur.

Hacı Bəhlul şəhadəti qəbul edən imanlı alimdir. O, müasir Azərbaycan ziyalısı olmaqla müsəlman ziyalılığını da təmsil edir, «Fatihə»ni bilir və islamın zəruri əməllərini yerinə

yetirir. İslam dininin dəyərlərini yüksək qiymətləndirən Bəhlul müəllim elmi tədqiqatlarında onlara yer verir və müasir sivilizasiyada yüksək mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri ilə fərqlənən Şərqi mədəniyyətinə üstünlük verdiyi kimi Qərbi texnoloji uğurlarının həyati əhəmiyyətini də göstərir.

Azərbaycanın saf təbiətli bir guşəsində dünyaya göz açmış, xalqın müdrik söz bulağından faydalanmış, zehində və sinəsində hələ çoxlu fikirləri və arzuları daşıyan dostum Bəhlulun ömür salnaməsinin daha da zənginləşəcəyini, səksəni, yüzü haqlayıb ötəcəyini diləyirəm. Halal zəhmətlə yaşayan Hacı Bəhlula bu ömür halaldır.

DƏRDİ ÖZÜNDƏN YAŞLI BƏHLUL

professor Zaman Əsgərli
(*Filologiya elmləri doktoru*)

Ayrılıqda “Bəhlul” və “Abdulla” adlarını daşıyan adamlar həyatda çox olub və var. Bu adların ikisini də bir yerdə, vahid imza və ad kimi özünüküləşdirən şəxs isə təkdir: tanınmış folklorşünas Bəhlul Abdulla. Sözlərin tək-cə səs tərkibi deyil, semantik tutumunu da öz xarakterində və əxlaqında biruzə verərək, tarixi-əfsanəvi prototipi kimi gah aqıl və müdrik, gah da ayıq və dərrakəli görünən əməkdar elm xadimi-onlarca folklorşünas kitabının, elmi məqalə və məruzənin, dərslik və tədris vəsaitinin müəllifi ... Bəhlul-yaxşı adam, pəhləvan, oyunbaz, Abdulla-Allah bəndəsi deməkdir. Bəhlul Abdullanın xarakterində bu keyfiyyətlər görümlüdür. O, dəmir kimi möhkəm və iradəlidir. Gəncliyində sənaye müəssisələrində aparatçı və elektrik işləyib. Ovcunda vintburanın, barmaqlarında bel sapının möhkəmliyi var. Eyni zamanda Tanrıya bəndəlik etməkdən zövq alır, həmişə Haqqın səsini eşitməyə, onun tərəfində durmağa çalışır. Təsadüfi deyil ki, kitablarının birini “Haqqın səsi”(1989) adlandırıb. Orada Azərbaycan türklərinin uzaq keçmişdə-ən qədim dövrlərdə yaratdığı şifahi ədəbiyyat janrlarında: alqış, qarğış, sınama, ovsun və müxtəlif mövzulu nəğmələrdən bəhs edilir. Tədqiqatçı onların əksəriyyətini qədim insanların dünyagörüşü, mifik təsəvvürləri ilə əlaqələndirir ki, bunun damətn-altı qatında Xaliq-məxluq, Tanrı-insan münasibətləri, yaxud bəndənin Allaha (Bəhlul Yaradana) məhəbbəti dayanır.

“Haqqın səsi” kitabında tezis kimi irəli sürdüyü elmi ideyaları Bəhlul Abdulla “Azərbaycan mərasim folkloru” (2005) monoqrafiyasında daha əsaslı və əhatəli tədqiqata cəlb edib. İki hissədən ibarət olan bu əsərdə Azərbaycan folklorunun

arxaik janrları, onların xalq etiqadları, ayin və mərasimləri ilə bağlılığı, xalq mərasimlərinin mahiyyəti, keçirilmə qaydaları, bu zaman ifadə olunan nəğmələrin mətnləri tədqiq olunub. Ustadı M. H. Təhmasibin elmi hipotezlərini, ilkin ideyalarını müasir folklorşünaslığın yeni nailiyyətləri əsasında inkişaf etdirən, onları təzə fikir və mülahizələrlə zənginləşdirən Bəhlul Abdulla ilk dəfə olaraq, sınamanın məna tutumu və poetik ifadə xüsusiyyətləri, ovsun nəğmələrinin özünəməxsusluğu, falın icrasında bədii sözün rolu, ailə-məişət və mövsüm mərasimlərinin keçirilməsi zamanı oxunan nəğmələrinin mağik və estetik gücü kimi çətin məsələləri tədqiqata cəlb edib aydınlaşdırır.

Bəhlul Abdulla Azərbaycan folklorunun ən qədim çağlarda yaranan örnəklərini öyrənən tədqiqatçıdır. Onun yaradıcılığında “Kitabi-Dədəm Qorqud”la bağlı araşdırmalar mühüm yer tutur. “Kitabi-Dədə Qorqud və islam dini”(1997), “Kitabi-Dədə Qorqud”un poetikası” (1999), “Dəli Domrul “Kitabi-Dədə Qorqud”da və qorqudşünaslıqda” (2002), “Kitabi-Dədə Qorqud”da rəng simvolikası”(2004), “Salur Qazan-tarix, yoxsa mif” (2005), “Kitabi-Dədə Qorqud”da nitq etiketlərinin etnomifik poetikası-dua, and, alqış, qarğış” (2007), “Kitabi-Dədə Qorqud”un etnik ənənə, mərasim sistemində mofoloji təsəvvürlərin yeri” (2008),kitabları Bəhlulun bu nadir, əvəzsiz abidəyə necə möhkəm, qırılmaz tellərlə bağlandığının əyani sübutudur. Tədqiqatçının son kitabı da bu ədəbi abidənin öyrənilməsi vacib olan problemlərindən birinə həsr olunmuşdur: “Kitabi-Dədə Qorqud”da xanımlar ”(2009). Bu kitabında Bəhlul abidənin boylarında adı çəkilən, yaxud çəkilməyən oğuz xanımlarından, onların mifik xüsusiyyətlərindən söz açmaqla əsərin obrazlar sistemi haqqında elmi təsəvvürləri daha da bütövləşdirir. Xüsusilə Burlaxatun, Banıçığək, Selcan Xatun, Xanqızı, Dəli Domrulun və Vəkilin xanımları ilə bağlı təhlillər təzəliyi, elmi orijinallığı ilə seçilir. Bütün bu kitablar

və araşdırmalar Bəhlul Abdullanın adının Orxan Şaiq, Həmid Araslı, Əzəl Dəmirçizadə, Əli Sultanlı, Məmməd Hüseyin Təhmasib, Şamil Cəmşidov, Anar kimi müqəddir alimlərin adı ilə bir sırada çəkilməsinə haqq verir. Bəhlulun davranışlarında və hərəkətlərində qəribə bir Molla Nəsrəddinsayalığ da var: yalanın, saxtılığın baş alıb getdiyi, diletantlığın həqiqəti üstələdiyi, eybəcərliyin gözəlliyə meydan oxuduğu, haqqın nahaqqa baş əydiyi hər yerdə özünü “avam”, “cahil” və “nadan” göstərərək, ətrafdakıları özünə güldürməklə neqativləri üzə çıxarmaq, yuxuluları oyatmaq, iyrənc simaları camaata göstərmək missiyasını həyata keçirir. Bu zaman onun simasında, xüsusilə, təbəssümündə və gözlərində işığa, məmnunluğa qarışmış bir kədər, dərd də görünür. Necə illərdir ki, mən o dərdi Bəhlulun kədərdən yanan gözlərində, şux zarafatlarında, özünün düzüb-qoşduğu və gülə-gülə dostlarına danışdığı lətifələrində, ömürdən, taledən şikayət ifadə edən bayatılarında duyuram. Bəhlulun etirafına görə bu dərdlərin yaşı onun öz yaşından çoxdur:

*Üzüyümün qaşısı var,
Taleyimin daşısı var.
Ürəyimdə dərdimin,
Özümdən çox yaşı var.*

Dərdsiz düşmənin olsun, qardaş! Əgər dərdin varsa, demək, yaşayırsan. Bəlkə, səni 70 yaşında da şux saxlayan elə ürəyindəki dərdlərimdir?! Qoy səni səksənə, doxsana da çatdırsın və belə şux saxlasın!...

MƏNİM TANIDIĞIM BƏHLUL MÜƏLLİM

İslam Qəribli

(Filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru)

XX əsrin yetmişinci illərindən - Biləsuvar və Lerik rayonlarında müəllim işlədiyim zamanlardan imzasını izlədiyim, folklorşünaslığın aktual problemlərinə həsr etdiyi sanballı tədqiqatlarını oxuduğum Bəhlul müəllimlə - Bəhlul Abdulla ilə şəxsi tanışlığım 1990-cı ilin mart ayına, Novruz bayramı günlərinə təsadüf edir. O zaman Lerik rayonunda, Murya kənd orta məktəbində müəllim işləyirdim və akademik Əziz Mirəhmədovun rəhbərliyi ilə hazırladığım, müzakirə olunaraq müdafiəyə buraxılmış namizədlik dissertasiyamın bəzi texniki məsələlərini həll etmək üçün Bakıya gəlmişdim. Bizi AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun foyesində mərhum yazıçı-ədəbiyyatşünas Samir Tağızadə tanış etdi və bildirdi ki, Bəhlul müəllim sizin tərəfdən - Biləsuvar rayonundandır. Bəhlul müəllimlə şəxsi tanışlığım olmasa da, dəqiq bildirdim ki, o, Biləsuvardan yox, Lerikdəndir və 1952-ci ildə Zuvand bölgəsinin bir çox kəndləri zorla Biləsuvara köçürüldüyündən, onun doğulduğu Lələhiran kəndi də o vaxtlar ilan mələyən bu aran rayonuna köçürülüb və Bəhlul müəllim Biləsuvarda (keçmiş Puşkin rayonu) boya-başa çatdığından, onu biləsuvanlı kimi tanıyırlar. Bəhlul müəllim mülayim bir səsle: - - - Samir, mən Biləsuvardan yox, Lerikdənəm, - dedi və mənim də lerikli olduğumu, dissertasiyamın müdafiəyə buraxıldığını eşidəndə çox sevindi. O vaxt Bəhlul müəllim Qanlı Yanvar hadisələrinə - 19-20 Yanvar faciələrinə protest edib Sovet hökumətini lənətlədiyi üçün bir ay "kef çəkdiyi" Ulyanovsk həbsxanasından təzəcə qayıtmışdı və Samirgilin gizli cap etdirdiyi "Axın" qəzetində başına gələnlər barədə maraqlı bir yazı dərc olunmuşdu. İlk görüşdən söhbətimiz tutdu və tə-

sadüfi tanışlığımız həmkarlığa, səmimi və minnətsiz dostluğa çevrildi.

1990-cı ilin 28 sentyabrında müdafiə etdim və müdafiədə elmi rəhbərim Əziz müəllimlə yanaşı oturan Bəhlul müəllim Elmi Şuranın üzvü olduğundan mənimlə köhnədən haqq-hesabı varmış kimi, sualı sual dalınca üstümə yağdırmağa başladı. Zalda bir gərginlik yarandı. Əziz müəllimin, rəsmi opponentim və müəllimin professor Xeyrulla Məmmədovun (Allah hər ikisinə qəni-qəni rəhmət eləsin) sakit baxışlarını görüb özümü ələ aldım və arın-arxayın Bəhlul müəllimin suallarını cavablandırmağa başladım. Müdafiəni aparan rəhmətlik Qasım Qasımzadə him-cimlə Əziz müəllimə nəsə dedi. Əziz müəllim keyfini pozmadan astaca, həm də təbəssümlə: - "Mane olmaq, qoy döyüşsünlər", -deyə cavab verdi. Bəhlul müəllimlə mükəlliməmiz ən azı on-on beş dəqiqə çəkdi və bu mükəllimədən sonra hiss etdim ki, Müdafiə Şurasının üzvlərinin həm elmi rəhbərimə, həm də mənə rəğbəti birə-on artdı. Bəhlul müəllimin sualları məni tanımayanlara tanıtdı və həmin gün Akademiyanın tarixində nadir hallarda təsadüf olunan bir hadisə baş verdi. Elmi Şura üzvlərinin məsləhəti ilə protokolun qərar hissəsinə belə bir bənd əlavə olundu: - Qəribov İslam Eynəli oğlu hazırlıqlı mütəxəssis kimi Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutuna işə dəvət olunsun. Beləcə, Bəhlul müəllimin "şıltaqlığı" mənim Bakıya gəlməyimi tezləşdirdi və rəhmətlik böyük alim və gözəl insan Yaşar Qarayev iki aydan sonra məni İnstituta dəvət edib, Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinə kiçik elmi işçi təyin etdi.

Müdafiədən sonra banketi idarə edən Bəhlul müəllim: - "İncimədin ki, Əziz müəllim. -- Xeyrulla müəllim sənə arxayın olduqlarından hər şeyi bilə-bilə edirdim. Məqsədim o idi ki, səni tanışınlar və sənənin nə aşın duzu olduğunu bilsinlər", -deyə məni bir daha təbrik etdi və uğurumu bütün lərikilərin uğuru adlandırmağı da unutmadı.

Əməkdar elm xadimi, professor yüzlərlə elmi əsərin, otuzdan yuxarı kitabın müəllifi olan Bəhlul müəllim haqqında düşüncələrimin kiçik bir qismini qələmə aldığı yazıya yuxarıdakı xatirə - qeydlərlə başlamağım təsadüfi deyil və mən cəsarətlə bildirirəm ki, iyirmi illik tanışlığımız dövründə Bəhlul müəllimi bir sifətdə görmüşəm. Bir qədər çılğınlığı olsa da, Allah-taala onu yalnız və yalnız yaxşılıq etmək, könül sevincirmək, yıxılana dayaq olmaq üçün yaradıb. Bəhlul müəllimin - Allahın müqəddəs evini ziyarət etmiş bu iman əhlinin bir çox qibtəedici xüsusiyyətləri var ki, onlardan biri və birincisi hər cür cılız hisslərdən uzaq olan bütöv, mərd adam olmasıdır. 1997-ci ildə çap etdirdiyim "Sönməyən ocaq" kitabımda Bəhlul müəllim haqqında "Sözünün ağası" adlı geniş bir oçerk vermiş və ağsaqqal qardaşım barədə düşüncələrimin bir çoxunu orada bəyan etmişəm. Aradan on üç il keçib. Sular çox bulanıb, çox durulub. Bəhlul müəllim də dəyişib. Əsərlərinin, titullarının, yetirmələrinin sayı artıb. Qız köçürüb, oğul evləndirib, özü demişkən: "Nəvələrinin qoca oyunağına dönüb". Dəyişməyən onun xarakteri, zəhmətsevərliyi, etdiyi əməllərdən zövq almasıdır.

Bəhlul müəllim zəngin məlumata, ensiklopedik təfəkkürə malik yorulmaz, cəsarətli alim, həm də gözəl yazıçıdır. Avtoqrafla mənə bağışladığı kitabların hər biri bir zəngin xəzinədir. Bu ağsaqqal, ağayana ziyalının digər bir cəhətini qeyd etməsəm, olmaz. Ən ümitsiz vaxtında yanına getsən, ağıllı məsləhəti ilə səni əzablardan xilas edəcək ki, bu da onun şakərlərindən biridir.

Bəhlul müəllim fitrətən məğrur, nə minnət qoyan, nə də minnət götürməyən bir şəxsiyyət olmaqla yanaşı, həm də milli ziyalı, milli adamdır və bu millilik, millətində, vətəninə, torpağına bağlılıq onu millətin sevimlisinə çevirib.

Bilirəm ki, aprel ayının 27-də Bəhlul müəllimin 70 yaşı tamam olur, amma buna inanmağım gəlmir və elə zənn

---

edirəm ki, bu da Bəhlul müəllimin "şıltaqlıqlarından" biridir. Mənim ağsaqqal qardaşımın olsa-olsa qırx beş-əlli yaşı ola, ya olmaya.

Əzizim Bəhlul - Bəhlul Abdulla! Sənə uca Tanrımın bəxş etdiyi qədər ömür arzulayır və bu kiçik qeydlərimi haqqında yazdığım məlum oçerkdəki bir cümlə ilə tamamlayıram: "Bəhlul müəllim sözünün sahibi olan bir kişi, hər cür etimada layiq ziyalı, milli müstəqilliyimizi və dövlətçiliyimizi göz bəbəyi kimi qorumaq arzusu ilə alışıb yanan elm və millət fədaisidir".

FOLKLOR ADAMI

(Professor Bəhlul Abdulla haqqında düşüncələr)

Dosent, doktor Asif Rüstəmli

Bir qərinəlik tanışlığımızın təcrübəsinə güvənib düşünəndə bəzən mənə elə gəlir ki, Bəhlul Abdulla həyatdan folklorə yox, folklorədən həyata gəlib. Qaynar və işıqlı gözlərinin dərinliyindən həyat eşqi, sözə, kəlama vurğunluq boy göstərir, təcəssüm tapır. İncə yumoru, şux zarafatları ilə dodaqlara tamarzı qalan gülüşü, qıtlaşan, çöhrələrdən qəhətə çıxan təbəssümü yoxdan var edir. Yaxın Şərqdə müdrikliliyi və hazırca-vablığı ilə folklor qəhrəmanı kimi tanınan Danəndənin təkcə adını yox, məramını və missiyasını da müasirlik məcrasında ləyaqətlə yaşadır və ucaldır. Əminliklə vurğulamaq olar ki, Bəhlul Danəndədən Bəhlul Abdullayadək min ildən ziyadə bir dövrü əhatə edən zamanda çoxsaylı görkəmlər, baxışlar, qəliblər dəyişilsə də mayası müdriklidən, xalq hikmətindən yögrulmuş folklorun tarixi mahiyyəti dəyişməz olaraq qalır. Araşdırmalarında, elmi düşüncələrində dəyişilməz mənəvi dəyərlərə istinad edən, söykənən Əməkdar elm xadimi, professor Bəhlul Abdullanın fərqli və üstün cəhətlərindən biri onun folklorumuzun sübh çağını, az tədqiq olunan dövrünü, sahəsini gündəmə gətirməsidir. Hələ gənclik illərindən xalq yaradıcılığı bulağından su içib, folklor mühitində böyüyüb boyabaşa çatan Bəhlul müəllim ilk dəfə «Qaynar çeşmə» (1969) məqaləsi ilə ədəbiyyata gələrək çeşmə kimi çağladı, obrazlı ifadələri, poetik deyim tərziləri ilə imzasını yaddaşlara həkk etdi. Çox keçmədi ki, «Yusif Vəzir Cəmənəmənli və folklor» mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək alimlik dərəcəsi aldı. Xalqımızın söz yaradıcılığına, qədim adət-ənənələrinə, mərasim folklorunun təşəkkül və təkamül prosesinə güzgü tutdu, unudulmuş rəmzlərə, kölgəli məqamlara aydınlıq gətir-

di. Onun «Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası» adlı doktorluq dissertasiyası elmi yeniliyi və problemə fərqli baxışları ilə dövrün ədəbi-mədəni mühitinə bahar ovqatı gətirdi. Sovet reciminin kosmopolit ideologiyası beynəlmiləçiliyi dövlət siyasəti səviyyəsində təbliğ edəndə Bəhlul müəllim haqlı olaraq milli-mənəvi dəyərlərə, soykökə, təmələ diqqəti yönəldir, bu zəngin xəzinədən bəhrələnməyi tövsiyə edirdi.

Folklor mətnlərinin toplanması, sahmana salınması, tər-tibi və çapa hazırlanması araşdırıcılar üçün bütün zamanlarda mühüm iş sayılıb və həmişə xüsusi diqqət və qayğıya möhtac olub. Salman Mümtaz, Əhliman Axundov, Məmmədhüseyn Təhmasib, Mirəli Seyidov ənənələrini Azad Nəbiyev, Sədnik Paşayev, İsrafil Abbasov ilə çiyin-çiyinə Bəhlul Abdulla da ləyaqətlə yaşadır və inkişaf etdirir. Onun bu çətin və gərəkli sahədə müstəsna xidmətləri sayəsində «Azərbaycan bayatıları», «Dastanlar», «Aşıq Əsəd», «Arzam, Kürə bəndəm», «Göyər səmənim, göyər», «Ağırılığım-uğurluğum odlara», «Dava yorğan davasıymış», «Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı antologiyası» və b. toplular işıq üzü görüb.

Professor Bəhlul Abdulla folklorşünaslığımızın elmi-nəzəri arsenalını zənginləşdirən, fəal həyat mövqeyi, fərqli düşüncə tərzii, özünəməxsus üslubu, nüfuzu olan say-seçmə alimlərimizdəndir. Onun çoxsaylı kitabları arasında «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanına həsr edilmiş əsərləri xüsusi yer tutur. Alimin bu mövzuda qələmə aldığı «Kitabi-Dədə Qorqud» və İslam dini» (1997), «Kitabi-Dədə Qorqud» poetikası» (1999), «Dəli Domrul «Kitabi-Dədə Qorqud»da və qorqudşünaslıqda» (2002) və b. əsərləri folklorşünaslıq elmimizə sanballı töhfədir.

Böyük şövqlə pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan alim eyni zamanda qələmini bədii yaradıcılıq sahəsində də sınayır. Onun bayatı janrında yazdığı şeirlər məzmun və sənətkarlıq

---

baxımından diqqəti cəlb edir. Dörd misrada böyük fikirləri, müdrik kəlamları, çılğın hiss və duyğuları ifadə etməyi bacarır. Bəhlul Abdulla bir neçə bayatılar kitabının müəllifidir. Bəzən «dağ adamı» ifadəsini işlədirik. Bu an gözlərimiz önündə mənən saf, qürurlu, cismən vüqarlı, əzəmətli bir şəxsiyyət canlanır. Lerik dağlarının axar-baxarlı qoynunda dünyaya gələn Bəhlul Abdulla isə sözün əsl mənasında tərədən dırnağadək folklor adamıdır.

ÖMÜR YOLU

Güntəkin Binnətova

*(AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu,
filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru)*

Tanrı yaranışdan bəşər övladından öz inayətini əsirgəməyib. Kainatın mayası olan sevgi, həqiqət, söz, işıq, təbiətin gözəllikləri, rənglərin əlvanlığı, daha nələr..., nələr... Lakin onun bizlərə sonsuz sevgilərinin ən alisi dərin düşüncə sahibləri, işıqlı zəkaldır. Əqidəsi, məsləki nəsillərə örnək, xalqın haqq səsinin, mədəniyyətinin, mənəviyyatının carçısı olan belə zəkaldan biri çağdaş Azərbaycan folklorşünaslıq elminin yorulmaz arşdırıcısı, tanınmış alim, filologiya elmləri doktoru, professor, Əməkdar elm xadimi, təcrübəli pedaqoq, gözəl insan Bəhlul Abdulladır.

Bəhlul Ağabala oğlu Abdullayev 1940-ci il aprel ayının 27-də Lerik rayonu Zuvand mahalının Lələhiran kəndində dünyaya göz açmışdır. Bəşəriyyəti lərzəyə gətirən II Dünya savaşının acı yelləri Abdullayevlər ailəsindən də yan keçməyib. Atası Ağabala Mehrəli oğlu Abdullayev müharibənin elə ilk günlərindən cəbhəyə yollanmış və 1944-cü ildə bu savaşda həlak olub. Həmin dövrdə balaca Bəhlulun cəmi 5 yaşı var idi. Minlərlə yaşıdları kimi atasını itirən Bəhlul Abdulla böyük qardaşı ilə birlikdə anasının himayəsində qalıb.

İrticaçı sovet rejiminin türkcülük əleyhinə apardığı siyasətin davamı olaraq keçən əsrin ortalarından başlayaraq respublikamızın cənub bölgələrinin Cənubi Azərbaycanla sərhəd olan kəndlərinin türk əhalisinin kütləvi şəkildə deportasiyasına başlandı. 1952-ci ildə daha çox türklərin məskunlaşdığı Zuvand mahalı da keçmiş Puşkin –indiki Biləsuvar rayonuna köçürüldü. 12 yaşlı Bəhlul Abdulla və onun ailəsi də köçürülənlər arasında idi.

Bununla əlaqədar olaraq o, təhsilini Biləsuvar rayonu Nizami adına 1 sayılı orta məktəbdə davam etdirmiş və 1958-ci ildə bu məktəbi bitirmişdir.

1959-cu ildə o, hərbi xidmətə çağırılmış, hərbi xidməti başa vurduqdan sonra isə Sumqayıt şəhərinə gəlmiş və burada fəhlə kimi fəaliyyətə başlamışdır.

1962-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuş və 1967 -ci ildə bitirmişdir. 1967 - 1971 illərdə Biləsuvar rayonunda müəllim işləmişdir.

1971-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyası, Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun aspiranturasına daxil olmuşdur. Aspiranturaya daxil olması Azərbaycan folklorşünaslıq elminə yeni nəfəs, yeni dəst-xət gətirən Bəhlul Abdullanın həyatında dönüş mərhələsi oldu.

Elm dünyasının ecazkar qüvvəsi onu həmişəlik olaraq özünə bağladı. Yüksək coşqu, məhəbbətlə elmi fəaliyyətə başlayan Bəhlul Abdulla 1974-cu ildə aspiranturada oxuya-oxuya professor M. Təhmasibin rəhbərliyi ilə “Yusif Vəzir Çəmənəzəminli və folklor” mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə etdi. Elə həmin vaxtdan başlayaraq o, AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, şöbə müdiri, aparıcı elmi işçi, baş elmi işçi vəzifələrində çalışmış və hal-hazırda da çalışmaqdadır.

Yorulmadan elmi axtarışlarını davam etdirən B. Abdulla 1989- cu ildə “Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası” mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə etmişdir.

Xalq dühasını, əxlaqını, fəlsəfəsini, düşüncəsini, həyat tərzini özündə yaşadan folklor mənsub olduğu xalqın tarixi varlığını təsdiqləyən mənəvi mədəniyyət abidəsidir. Ömrünün yarından çoxunu bu mənəvi mədəniyyət abidəsinin tədqiqi və təbliğinə həsr edən alimin təbirincə desək, “xalq mənəviyyətinin tükənməz sərvətlər xəzinəsitək dəyərləndirilən folklorun

hər sözü tarixdir və yalnız bu tarixi bütövlükdə, qədərincə arayıb-araşdırmaqla xalqın kimliyini tanımaq, dilinin məxsusluğunu, qədimliyini bilmək, həyata baxışını, fəlsəfi düşüncəsini, adət-ənənəsini, ayin-mərasimlərini, istək, amal yolunda vuruş məqamlarını öyrənmək olar”.

Bütün yaradıcılığı boyu bu məqsəd və mərama xidmət edən Bəhlul Abdulla el ədəbiyyatının nəzəri problemlərinə həsr olunmuş 14 monoqrafiyanın müəllifidir. Yüksək elmi dəyəri ilə səciyyələnən “Y.V. Çəmənəminli və folklor” (1981), “Haqqın səsi”(1989), “Azərbaycan mərasim folkloru və onun poetikası”(1990, rus dilində), “Kitabi-Dədə Qorqud” və islam dini” (1997), “Kitabi-Dədə Qorqud”un poetikası” (1999), “Azərbaycan folklorunda mifoloji at” (2000), “Dəli Domrul “Kitabi-Dədə Qorqud” da və qorqudsünaslıqda” (2002), “Kitabi-Dədə Qorqud”da rəng simvolikası” (2004), “Azərbaycan mərasim folkloru” (2005), “Salur Qazan” (2005), “Folklorda say simvolikası” (2006)), “Kitabi-Dədə Qorqud”da nitq etiketlərinin etnomifik poetikası” (2007), “Kitabi-Dədə Qorqud”un etnik ənənə, mərasim sistemində mifoloji təsəvvürlərin yeri” (2008), “Kitabi- Dədə Qorqud “da xanımlar“ (2009) adlı əsərləri zəhmətkeş alimin gərgin əməyinin məhsuludur.

Bəhlul Abdulla xalq ədəbiyyatı incilərinin toplanması, tərtibi və nəşri sahəsində də böyük işlər görmüşdür. O, “Aşıq Əsəd – seçilmiş şeirləri”, “Azərbaycan bayatıları” , “Arazam Kürə bəndəm” , “Azərbaycan ədəbiyyatı inciləri – Dastanlar”, “Göyər, səmənim, göyər“, “Dava yorğan davasıymış”, “Ağırılığım, uğurluğum odlara”, “Koroğlu”, “Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı – antologiya”, 1-ci, 2- ci kitab, “Məktəbə-qədər uşaqlar üçün folklor antologiyası”, “Azərbaycan nağılları”, “Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı antologiyası” , “Molla Nəsrəddin lətifələri”, “Kitabi-Dədə Qorqud“-nəşrə məsul, “Koroğlu”, “Azərbaycan dastanları”, “Azərbaycan aşıqları”, “Yusif Vəzir Çəmənəminli –seçilmiş əsərləri”,

”Azərbaycan folkloru”, “Koroğlu”, “Novruz bayramı ensiklopediyası”, “Azərbaycan xalq uşaq oyunları” və s. toplama və tərtib kitablarının müəllifidir. O həmçinin “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi ” çoxcildliyinin 1-ci cildinin redaksiya heyətinin üzvü və cildin əsas müəlliflərindəndir. “Azərbaycan etnoqrafiyası üçcildliyinin 3-cü cildinin də redaksiya heyətinin üzvü olan B. Abdulla cildə daxil olan bir çox oçerklərin müəllifidir.

Azərbaycan folkorşünaslığının ölkəmizin hüdudlarından kənar da tanınmasında da Bəhlul Abdullanın böyük əməyi vardır. Alimin müxtəlif illərdə Alma-Ata, Daşkənd , Kişinev, Moskva, Qroznı, Qorn- Altaysk, Yakutsk, Tartu, Tehran, Ankara, İzmir, Kayseri, Bayburt, Urmiya və başqa şəhərlərdə məruzələri rəğbətlə qarşılanmış, əsərləri bir çox xarici dillərdə nəşr olunmuşdur.

B. Abdullanın yaradıcılığında türk etnosunun kimlik göstəricisi olan “ Kitabi-Dədə Qorqud “ dastanı ilə bağlı araşdırmalar xüsusi yer tutur. O, bu ecazkar abidəyə həsr olunmuş 7 fundamental əsərin müəllifidir. Bütövlükdə Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı , tarixi və etnoqrafiyası üçün çox dəyərli olan bu əsərlərlə B. Abdulla zaman-zaman varlığına, dilinə, tarixinə kölgə salmağa cəhd göstərilməmiş , alimin öz sözləri ilə desək, “köçəri türk “ yox, “atlı türk “ün müdafiəsinə qalxmışdır. Əsərlərlə tanış olduqca bir tərəfdən bu idoloji savaşa silahı qələm olan, tutarlı faktlarla, sübutlarla düşməni susduran, sözü kəsərli, soyuna bağlı, ləyaqətli bir alim, digər tərəfdən yurdunu canından artıq sevən, düşməne amansız, cəngavər Vətən oğlunun obrazı gözümüzün önündə canlanır. Məhz bu xidmətlərinə , eləcə də “Kitabi-Dədə Qorqud “ Ensiklopediyası”nın hazırlanması və nəşri sahəsindəki əməyinə görə Bəhlul Abdulla 2000-ci ildə ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin fərmanı ilə Əməkdar elm xadimi fəxri adına layiq görülmüşdür.

B. Abdulla Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür. Ədəbi-publisistik yazılarla dövrü mətbuatda müntəzəm olaraq çıxış edir. Azərbaycanda mövcud olan televiziya və radiolarda ardıcıl söhbətlər aparır. Coxsaylı elmi, ədəbi-tənqidi məqalələnin müəllifi olan B.Abdulla “ Xəzər xəbər “, “ Folklor və etnoqrafiya “ jurnallarının redaksiya heyətinin üzvüdür.

Bəhlul Abdulla 1989- cu ildən 2007 –ci ilə kimi Ədəbiyyat İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasının üzvü olmaqla filoloq kadrların yetişməsində də fəal xidmət göstərmişdir. Hal-hazırda Nizimi adına Ədəbiyyat İnstitutu Xalça Muzeylər Mərkəzi Elmi Şuralarının üzvü olan B.Abdulla elmi işlərin istiqamətində də köməyini əsirgəmir. Onun rəhbərliyi ilə neçə-neçə doktorluq və namizədlik dissertasiyaları müdafiə edilmişdir. Çox sayda iddiaçıya opponenlik etmiş alim onlarla kitabın elmi redaktoru olmuşdur.

Bəhlul Abdulla folklorumuzun tədqiqi ilə yanaşı, onun tədrisi məsələləri ilə də məşğul olur.O, 1999-2001-ci illərdə Odlar Yurdu Universitetində professor vəzifəsində çalışmış, yazdığı “ Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi” proqramı bu gün də həmin universitetdə istifadə olunmaqdadır. 1996-cı ildən bu günə qədər isə Xəzər Universitetində folklorşünaslıq və Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi mövzuları üzrə mühazirələr deyir.

Müəllimlik onun fəaliyyətinin aparıcı istiqamətlərindəndir. Tədris etdiyi sahənin elmi-nəzəri əsaslarına dərinlən bələd olan alimin 40 ildən artıq pedaqoji stajı vardır. Müxtəlif təhsil ocaqlarında ədəbiyyat fənnini böyük həvəslə tədris edən B. Abdulla hazırda Xəzər Universitetinin nəzdində fəaliyyət göstərən Dünya məktəbində çalışır. Böyüklü-küçüklü bütün şagirdlərin, müəllim kollektivinin sevgi və hörmətini qazanmışdır. Gənc nəslin təlim-tərbiyəsində, onlarda söz sənətimizə maraq və məhəbbətin oyanmasında xidmətləri əvəzsizdir.

Onun Respublika Təhsil Nazirliyinin qərarı ilə ümumtəhsil məktəblərinin 5-ci və 7-ci sinifləri üçün yazdığı “Ədə-

biyyat” dərslikləri Azərbaycan məktəblərində tədris olunmaqdadır. O, Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksi məktəbinin 5-ci və 7-ci sinifləri üçün də ayrıca “Ədəbiyyat” dərslikləri yazmışdır. Təhsildə interaktiv metodlara üstünlük verən B. Abdulla bu istiqamətdə respublikada ilk vəsait kimi nəşr olunan “ Təlim və tərbiyədə interaktiv texnologiya “ kitabının iki müəllifindən biridir.

O təkcə xalq ədəbiyyatı nümunələrini toplamaq, nəşr etmək və araşdırmaqla kifayətlənmir. Hərdən gözəllik, məhəbbət, dünyanın ağına-bozuna baxmadan öz yolçuluğuna davam edən ömür karvanı, gərdişin rəftarı qarşısında B. Abdulla qələmi cığırını dəyişir, daxili duyğuların həzin zümzümələri tək səslənən misralar da düzür ağ kağıza:

*Ömrün payızına qar da ələndi,
Bahar məndən uzaq, yay məndən uzaq.
Qurudu könlümün istək, arzusu,
Bulaq məndən uzaq, çay məndən uzaq.*

B. Abdulla yazılarında “şifahi xalq ədəbiyyatı“, “şifahi ədəbiyyat“ adı altında tanıtılan nümunələri kollektiv yaradıcılıq məhsulu adlandıranlara qarşı çıxır. Alim bədii yaradıcılığı fərdi hissin, duyumun, düşüncənin təzahürü hesab edir. “Bədii yaradıcılıq iməcilik deyil ki, xalq, camaat, kütlə, kollektiv toplaşmış onu yazsın” qənaətinə gəlir və özü də belə örnəklərin ən mükəmməlini yaradır. “Bayatılarım“ (2006), “Buynuz bayatıları“ (2007) kitabında o, məllifi olduğu 1000-ə yaxın bayatını geniş oxucu kütləsinin ixtiyarına verir.

*Üzüyümün qaşığı var,
Taleyimin daşığı var.
Ürəyimdə dərdimin
Özümdən çox yaşı var*

-deyən B. Abdulla bu parçalarda vətənpərvərlik, qəriblik, ayrılıq, həsrət duyğularını , xalqımızın unudulmaqda olan adət-ənənələri ilə bağlı düşüncələrinin tərənnümünü önə çəkir. Onun yazdığı nağıllar uşaqlar tərəfindən sevilə-sevilə mütləq olunur, düzüb-qoşduğu tapmacalar isə dillər əzbəridir.

B. Abdullanın yaradıcılığında diqqət çəkən mühüm cəhətlərdən biri onun özünəxas üslubunun, deyim tərzinin olmasıdır. O, oxucusu ilə onun öz dilində danışır. Ən mübahisəli məsələlərin elmi şərhini sadə, anlaşılıq şəkildə çatdırmaq onun tərzidir. Fikir və mülahizələrinin izahında, hədəfə münasibətində ərəb, fars sözlərinin əvəzi olaraq müasir ədəbi dilimiz üçün deyil, dialektlərimiz üçün xarakterik olan, lakin ayrı-ayrı türk dillərində işlədilən onlarla leksik vahiddən , ümumxalq danışığı dili üçün səciyyəvi olan ibarələrdən istifadə edir. Elmi əsərin dilində ilk baxışdan qərribə görünən bu ifadələrdən B. Abdulla, əlbəttə ki, məqamında, qədərində faydalanır. Ədəbi dil və dialektlərin qarşılıqlı münasibəti məsələsi baxımından maraqlı doğuran bu cəhət tədqiqat obyektini xalq yaradıcılığı olan qələm adamı üçün təbii bir haldır. Oxucusunun diqqətini özünə yönəldən belə söz və ifadələr, bəlkə də, zaman keçdikcə ədəbi dilimizə də yol tapacaq , özünə vətəndaşlıq hüququ qazanacaqdır.

B.Abdulla bu gün ömrünün 70-ci baharına qədəm qoyur. Hörmətli alim, bu münasibətlə sizi ürəkdən təbrik edir, uzun ömür arzulayıraq! Qoy qələminiz həmişə qılıncdan iti, canınız poladdan möhkəm olsun!

FOLKLORUMUZUN QEYRƏTKEŞİ

professor Məhərrəm Qasımlı

Professor Bəhlul Abdulla mənim nəzərimdə dərin təfəkkürlü, geniş məlumatlı, analitik təhlil qabiliyyətinə malik dəyərli bir folklor araşdırıcısı olmaqdan başqa həm də öz oricinal insani keyfiyyətləri ilə seçilən, sevilən bir şəxsiyyətdir. Azərbaycan folklor və etnoqrafiya mədəniyyətinin öyrənilməsində zəhmət və istedadının bütün gücünü ləyaqətlə nümayiş etdirən bu fədakar elm adamının könlündə, ruhunda olan səflilik, duruluq, sadədil-təbii özünüifadə sözün həqiqi mənasında ürəyəyatan, qibtə doğuran bir keyfiyyətdir.

Bəhlul müəllim milli-mənəvi varlığımızın şah damarı olan «Dədə Qorqud» eposunun hər sözü, hər cümləsi üstündə günlər, həftələr, aylar boyu düşünüb-daşınan həqiqi qorquduşunasdır. Bu əzəmətli eposdan onun əxz etdiyi, öyrəndiyi say-sız-hesabsız sirlər, hikmətlər onun monoqrafiyalarından sıx-sıx boy göstərir. Dədə Qorqudla bağlı çox saylı məqalə və kitabları alimin bu mövzuda söyləyə biləcəklərinin az bir qismidir, indiki halda o, canlı bir Qorqud ensiklopediyası kimi neçə-neçə dərin mətləbi, konseptual elmi problemi özü ilə sabahlara daşıyır – yeni yeni dəyərləndirmələri də bir ucdan bulaq kimi çağlmaqdadır. Canında-qanında Dədə Qorqud və Qorqud qəhrəmanlarına bir bənzərlik də var – mərddir, ürəkli-dir, uzaqgörəndir, dada yetəndir, rəhmlidir...

Bayatı könüllü bir folklorçudu Bəhlul müəllim. Lirik-romantik ovqatıyla beş-on dəqiqənin içərisində səni özünə elə doğmalaşdırsın ki! Koloritli danışığı, yumşaq, səmimi müraciət tərz, incə yumorlu eyhamları onun portret cizgilərinin zənginlik və bənzərsizlik göstəriciləridir.

Bəhlul müəllim Azərbaycan folklorunu özünün taleyi bilir. Daşdığı addan başlayan bu folklor taleyi onu nağıllar, ba-

---

yatılar, əfsanələr, dastanlar boyu sirli-sehirli bir aləmdə yaşadır. Folklorçu üçün, elm adamı üçün əslində ən yaşamalılı yer elə nağıl-dastan aləmidir.

... Hər il Novruz bayramı gələndə bu mövzu ilə bağlı ən mötəbər araşdırıcı kimi hər kəs Bəhlul müəllimə üz tutur. Novruz mərasimi başlayanda çoxlarımız ona zarafatla «Novruz baba» da deyirik. Məncə, bu rəmzi-məcəzi ad-titul onun folklorçu obrazının həm elmi, həm də xəlqi mahiyətini çox düzgün və dəqiq ifadə edir. Çünki Bəhlul müəllimdə Noruz bayramına məxsus xeyir, uğur, bərəkət, nur-ışığı, mehr-məhəbbət keyfiyyətləri uca Tanrının bir lütf-səxavət göstəricisi kimi cəmləşib. Bundan böyük bəxtəvərlikmi var?!

Nurlu-uğurlu yolun mübarək olsun, Bəhlul müəllim!

ŞƏRƏFLİ ÖMÜR

Şahlar Məmmədli

*(AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu
Filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru)*

Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatının ən tanınmış alimlərindən biri professor Bəhlul Abdulladır. O əsl elm fədaisi, öz üslubu, dəst-xətti ilə seçilən peşəkar və zəhmətkeş alimdir.

Mən hələ universitetdə təhsil alarkən onun haqqında xoş soraqlar eşidirdim. Bəhlul müəllimin əsərləri ilə ilk tanışlığım da elə 1993-cü ildən başlamışdı. 1997-ci ildə Dilçilik İnstitutuna - əyani aspirantura şöbəsinə daxil olmağım Bəhlul müəllimi daha yaxından tanımağıma səbəb oldu. O zaman Dilçilik İnstitutunda işləyən mərhum professor Ə.Sadıqlı ilə tanış olduq. Mən Bəhlul müəllim haqqında xoş təəssüratları ilk dəfə ondan eşitdim. Şirin zarafatları, səmimi söhbətləri ilə Bəhlul müəllim hər kəsə doğmadır, əzizdir. Məncə, Bəhlul müəllimi Azərbaycana - qədim xalq yaradıcılığına, “Kitabi-Dədə Qorqud” kimi möhtəşəm bir xəzinəyə bağlayan da elə onun təmiz ürəyidir, vətənə sonsuz məhəbbətidir.

Fars və rus rejiminin Cənubda hansı cinayətlər törətdiyini mən də qocalardan eşitmişəm, oxumuşam. Azərbaycanın hər yerində o zaman “türkü öz evindən – yurdundan didərgin salan bir siyasət” başlamışdı. Bu iyrənc siyasət Azərbaycanın cənubunda 1933-cü ildə geniş vüsət aldı. Stalinin göstərişi ilə 1952-1953-cü illərdə yenidən Yardımlının 21 kəndi, Lerikin isə Zuvand və Orand bölgələri deportasiyaya məruz qaldı. Köçürülənlər arasında Bəhlul müəllimin də ailəsi olub. Görünür, Alimin vətən dərki, sevgisi elə kiçik yaşlarından başlayıb. Bu sevgi Oğuz xaqandan, Göy Tanrıdan, “Dədə Qorqud”dan qaynaqlanır. Bəhlul müəllimin “Kitabi –Dədə Qorqud”da rəng simvolikası” əsərinin ilk səhifəsində bir əqiddə

adamına yazdığı avtoqraf gözümə dəyir: “ Ömrünə Tanrı rəngi arzuladığım ..... içi dərdli Bəhluldan”

Budur, Bəhlul müəllimin ürəyi, iç dünyası! O “qara”nı araşdırır, mahiyyətini, xislətini açır, ancaq dünyanı ağ rəngdə, göy rəngdə görür.

Mən folklorşünas deyiləm, ancaq Bəhlul müəllimin əsərlərinin işığına yığışan hər bir kəs onun yaradıcılığını öz mistik ruhu kimi qəbul edir. Onun yaradıcılığı həqiqətən də bir sistem təşkil edir. Bu sistemi anlamaq üçün məncə, Azərbaycançılıq sevgisi ilə silahlanmaq lazımdır. Folklor aləmini, Dədəmiz Qorqudu ziyarət etmək üçün ora pak daxil olmaq tələb olunur. O zaman Bəhlul müəllimin yaradıcılığına düzgün qiymət vermək olar. Mən onun əsərlərinin kiçik bir hissəsi ilə qiymətli oxucularımızı tanış etmək istəyirəm:

“ Kitabi –Dədə Qorqud”da xanımlar” Bakı, 2009; “Kitabi –Dədə Qorqud”da rəng simvolikası”, Bakı, 2004; “Azərbaycan mərasim folkloru”, Bakı, 2005; “Kitabi- Dədə Qorqud”un poetikası”, Bakı, 1994; “ Kitabi-Dədə Qorqud” və İslam dini”, Bakı, 1997; “Folklorda say simvolikası”, Bakı, 2006 və s. Bu siyahını çoxaltmaq da olardı. İş əsərlərin çoxluğunda deyil.

Əsas amac millətə necə xidmət etməkdir. Məncə, bu mövzular Bəhlul müəllimin milli düşüncə əyninə çox gözəl biçilib...

Onun yaradıcılığında əvvəldən bu günə bir təkrarsız üslub müşayiət olunur. O, neçə-neçə mənbələrlə təsdiq etdiyi faktlara sanki möhür vurmaq istəmir, hər kəsin fikrinə çox hörmətlə yanaşır. Oxucu müəllifin səmimiliyini fikir etika və estetikasından duyur. Bəhlul müəllimin əsərləri oxucunu razı sala-sala düşündürür, öz aləmini – illər boyu topladığı mənəvi qazancını oxucu ilə bölüşür. Bu, Bəhlul Abdullanın sadəliyidir, halal başla halal qatlara baş vurmasıdır- böyüklüyüdür. Bu, başqa cür də ola bilməzdi.

Doğrudur, Bəhlul müəllimin tədqiq etdiyi bu sahənin müəyyən qolları ilə bir çox böyük ziyalılarımız məşğul olub. Müəllif onları əsərlərində tez-tez yada salır, fikirlərinə əvəzsiz ehtiram və sayğı ilə yanaşır. Ancaq Bəhlul müəllim öz mövqeyindən çıxış edir, hər bir mübahisəli məsələni elə sırf elmi müstəvidə həll edir. Müəllifin yaradıcılığına dərindən bələd olmayan oxucuda sual yarana bilər ki, Bəhlul müəllim elmdə hansı boşluğu doldurub?

Bu sualı bizim dəyərli ədəbiyyatçılarımız daha düzgün cavablandıra bilər, ancaq mən dilçi kimi başqa bir fikir də əlavə edə bilərəm. Yaşı bilinməyən Azərbaycan poetik xalq yaradıcılığı nümunələrinin toplanması, nəşri və öyrənilməsi sahəsində görülən dəyərli işlər arasında Bəhlul müəllimin adı şərəflə çəkilir. Azərbaycan folklorşünaslığında indiyə kimi öyrənilməmiş sınaq, ovsun, alqış-qarğış, fəlin ümumi və hər birinin fərdi əlamətlərini janr, növ sərhədlərini, məna bədii-poetik ifadə tərzlərini, şəkli xüsusiyyətləri bura daxil etmək olar. Möhtəşəm abidəmiz olan “Kitabi – Dədə Qorqud” isə Bəhlul müəllimin yaradıcılığında məxsusi yer tutur. Məncə, bu hər iki sahə bir-birini çox dəqiq tamamlayır.

Bəhlul müəllim haqqında çox danışmaq, çox yazmaq olar. O, saf bir mühitdə - Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda çalışır. Elə bir mühitdə ki, orada S.Mümtaz, M.Təhmasib kimi neçə-neçə böyük ziyalılarımızın müqəddəs ənənələri yaşayır. Bəhlul müəllim böyük alim olmaqla yanaşı, dərslərlər müəllifidir, gözəl pedaqoqdur. O, Xəzər Universiteti kimi tanınmış bir təhsil ocağında tələbələrimizə elmin sirlərini aşılayır. Bu gün müstəqil ölkəmizdə Bəhlul Abdulla kimi peşəkər ziyalılara həqiqətən böyük ehtiyac var.

Bəhlul müəllimin kitablarının birində özünə verdiyi bir ritorik sual diqqətimi çəkir. “Dərin köklü, gövdəli, boylu-buxunlu, qamətli, qollu-budaqlı, barlı-bəhərli “Kitabi- Dədə Qorqud”um, kiçik bir yarpağına meh sala bildimmi? Bildim-

sə, nə bəxtiyaram...Yox? Olsun! Sirli-sehirli aləminə səfər asanmı?!”

Bəhlul müəllim, hər kəs bu dünyaya bir missiya üçün gətirilir. Çoxları xalq üçün hesablanmış missiyadan qaçır. Hər kəsə Kəbə ziyarəti nəsib olmur, elə ona görə ki, onu Tanrıdan dönə-dönə istəmirik. Elə “Dədə-Qorqud” da belədir. Müqəddəs Kahinimizi ziyarət etmək, onun sirli-soraqlı aləminə yoluxmaq hər Adəm övladının işi deyil. Məncə, Sizin illər boyu hazırladığınız o “səfər” ağır olsa da uğurlu alınıb. Bu yerdə xalq şairi S.Rüstəmخانlının bir beyti yadıma düşür:

*Sirli-sirli aləmə düş,
Get nağıllar aləminə...*

Siz bu yollara- möhtəşəm tarixi keçmişimizə yaxşı bələdsiniz! Sizin bu yaxınlarda 70 yaşınız tamam olur. Qoy ulu Tanrı 70 illik Azərbaycan sevgisi dolu missiyanızı mübarək eləsin! Sizə can sağlığı, yeni-yeni yaradıcılıq uğurları, 70-dən 80-ə gedən şərəfli ömrünüzdə elə Tanrı rəngi arzulayıram.

İNSAN ÖMRÜ-ALIM ÖMRÜ

Mədinə Karahan

(Xəzər Universitəsi Dünya məktəbi)

İnsanları bir –birindən fərqləndirən cəhətlər az deyil, amma birləşdirən cəhətlər də kifayət qədərdir. Bu cəhətlər arasında iftixar, qürur doğuranı da var, kədər doğuranı da... Mənim haqqında yazmaq istədiyim insan isə elə bir şəxsiyyətdir ki, onunla tanış olduğum üçün hər zaman qürur, iftixar hissələri duyuram. O, mənim müəllimim, yardımçım və dostumdur. Onunla hər hansı bir fikrimi, çətinliyimi, gözəl anlarımı paylaşa bilirəm...

Bəhlul müəllimlə tanışlığımı təsadüf adlandırmaq olar da, olmaz da. Bilirik ki, xoş təsadüflər sandığımız hadisələr əslində Tanrı tərəfindən bizə yönəldilən açarlardır. Və bir də mənim düşüncəmə görə insanlar bizə inandıqları ölçüdə dəstək verirlər. Bəhlul müəllimin dəstəyi mənə olan inamından xəbər verdiyi kimi...

İnsan yaşa dolduqca xatirələr aləmində yaşamağa başlayır, sanki daha çox irəli deyil, geriye boylanmağı sevir. Bəhlul müəllimdə isə tam əksindir. Onda hər bir gəncə nümunə olacaq yazıb-yaratmaq həvəsi, yaşamaq eşqi var.

70 yaş müdrikliyin gənclik çağıdır, deyirlər. Sizi müdrikliyin gəncliyinə qədəm qoymağınız münasibətilə təbrik edirəm. Hörmətli alim Bəhlul Abdullaya can sağlığı, könül xoşluğu arzulayıram.

SEVİMLİ ALİMİMİZ

Qətibə Seyfəddin qızı

(Xəzər Universitəsi Dünya məktəbi)

Əzizimiz Bəhlul müəllim! Sizi ad gününüz münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm! Sizə möcüzələrlə dolu bu həyat yolunda uzun ömür, can sağlığı arzulayıram!

Bəhlul müəllim, siz xalqımızın qədim dövrlərdən bu günümüzə qədər gəlib çatan söz xəzinəsini araşdıran, öyrənən tanınmış folklorşünassınız. Əyilməz əqidə və sağlam düşüncə sahibi, öz işinin öhdəsindən layiqincə gələn bir pedaqoq, şəxsiyyətinə hesabat verməyi bacaran müdrik bir insan, şagirdlərin və bütün müəllim kollektivinin sevimlisi, əzizisiniz. Bütün savadını, biliyini sevə-sevə şagirdlərinə bağışlayan, onları vətənimizə layiqli övladlar kimi yetişdirməyə çalışan bir xalq müəllimisiniz. Siz yolunuzu hər gün sinif otağında səbirsizliklə gözləyən şagirdləriniz üçün sevimli bir müəllim kimi, Azərbaycan mədəniyyəti, elmi üçün isə dəyərli bir alim, şəxsiyyət kimi həmişə lazımsınız.

Sonda Sizi bir daha təbrik edirəm, sizə Tanrının verdiyi ömür payını ürəyiniz istəyən kimi yaşamağı arzulayıram. Elmi, ictimai fəaliyyətinizdə uğurlar diləyirəm!

70 YAŞ NƏDİ Kİ, 70 DƏ GƏLSİN
(Bəhlul müəllimin 70 illik yubileyinə)

Arif İbrahim

(Xəzər Universitəsi Dünya məktəbi)

Yurdu Vətən üçün ucaldıb onu,
Yetmiş yaş nədi ki, yetmiş də gəlsin.
Sanmayın yetmiş il qocaldıb onu,
Yetmiş yaş nədi ki, yetmiş də gəlsin.

Heç kimsədən pay ummayıb, yaxşı-yaman,
Namərdlərə sədd olubdu, mərdə aman,
Qəddini əyə bilməyib dövrən, zaman,
Yetmiş yaş nədi ki, yetmiş də gəlsin

Vətənə vurğundu, elə vurğundu,
Qışda qızmar günəş, yayda çovğundu,
Bəhlul Abdulla yox, Dədə Bəhluldu,
Yetmiş yaş nədi ki, yetmiş də gəlsin

PROFESSOR HACI BƏHLUL ABDULLAYA*Axund Hacı Soltan Hüseynqulu oğlu Əlizadə*

Sinəsi hikmət çeşməsi,
Qərinələr dili Bəhlul.
Yurd yaddaşı, söz tarixi,
Sevir yurdu, eli Bəhlul.

Hər kəlamı elmə ziynət,
Qorqudlara verib qiymət,
Gözəl arzu, gözəl niyyət,
Həqiqətin seli Bəhlul.

Zahirində hüsnü sadıq,
Batinində elmə aşiq,
Tarixləri edir təhqiq,
Ağardıb hər teli Bəhlul.

Elmə verib zamanı da,
Tarixlərdi məkanı da,
Ətri də var, tikanı da,
Sevməz özgə gülü Bəhlul.

Soltan budur ona mənə,
Özü əla, sözü əla,
Bir gəmidir yeri dərya,
Ötür çayı, gölü Bəhlul.

SEVGİ DOLU BİR QƏLBİN ÇIRPINTILARI

Təranə Yusubova

*(Xəzər Universiteti Dünya məktəbi
Filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru)*

Tikanlara bürünmüş dünyanın yeganə çiçəyi məhəbbətdir. Görəsən ondan qüvvətli şey olarmı? Qaranlıq gecələri aydın göstərən, insanı ay və ulduz ilə danışdıran məhəbbət deyilmi?

*Eşqdir hər iki dünyaya zinət
Eşq ilə dolanır bütün təbiət
Eşqsiz məqsədə yetişmək olmaz
Eşq ilə tapılar düzlük, həqiqət*

Məhəbbətsiz kainatı dərk etmək, xarüqələr yaratmaq, cansıza can vermək mümkündürmü? Əlbəttə ki, yox. Məhəbbət insanı yaşıdan ilahi bir qüvvədir. İki sevən qəlbin çirpintisi dünyaya insan gətirir. Bu insan hələ ana bətnində ikən sevir və sevilir. Dünyaya göz açdığı günü sevir. Allahın ona bəxş etdiyi nuru sevir. Anasının həzin laylasını, isti qucağını sevir. Böyüyüb boya-başa çatdığı vətəninə sevir. İlk addım atdığı torpağını sevir. Təhsil aldığı ocağını, onu əhatə edən insanları sevir. Sevir, ömrünün sonuna kimi sevir. Son nəfəsində də həyatı sevir.

Həyatda ən xoşbəxt insan sevib-sevilən, sevgini dərk edib, ona qiymət verən insandır. Hamı aşiq olanları dəli adlandırır. Mən işə aşiq olmayan insanı ağıllı saymıram. Çünki həyatın açarı eşqdır. Eşq bir bələdir, ancaq nədənsə hamı onu istəyir.

*Eşqdən başqa söz könlümə yaddır,
Ömrümün quşuna sevgi qanaddır.
Eşqdir mehnabı uca göylərin,
Eşqsiz, ey dünya, nədir dəyərin?*

Amma həyatda nə qədər ki, eşq var, hicran əzabı da ola-
caqdır. Bu əzabı qələmə gətirən şair və yazıçılar da əsərlər ya-
radacaq, oxucularını real həyatdan ayırıb sirlili-sehirli bir alə-
mə aparacaq. Necə ki, mən Bəhlul Abdullanın sevgi şeirlərini
oxuyanda o məni “bu” aləmdən qoparıb “o” aləmə apardı.
Deyir şair:

***Gündüzüm gecədi, gecəm səhərdi
Sənsiz həyat mənə acı zəhərdi
Dünyam dünya deyil, dərdi, qəhərdi
Ölürəm, xəyala dala bilmirəm***

Məhəbbət insanı gündə yüz dəfə öldürür, min dəfə ya-
şadır, Bəhlul müəllim.

Hicran məhəbbətə şərbət verən bir nemətdir. O olmasa,
məhəbbətin şirinliyini də duya bilmərik. Hicran olmasa gözlə-
rimiz dolub-boşalmaz, kirpiyimiz islanmaz, sədəfli sazımız
köklənməz. Siz deməyin

***Məhəbbət qəlbimdə tale tək yatır,
Görən gözəllər də gülür, qaş çatır,
Bir nirdaş sevgi də indi naz satır,
Qismət məndən uzaq, pay məndən uzaq***

Məhəbbət, Bəhlul müəllim, insanı heç vaxt tərək etmir. O,
zaman-zaman insanın ürək çırpıntısına, ürək döyüntüsünə
çevrilir.

İnsanın içində, lap içində, lap dərinliklərində kök salır,
rişə atır, böyüyür, böyüyür, yaşayır. Qulaq asın qəlbinizə. Du-
yursunuzmu? Duyacaqsınız da. Çünki “o” sizinlədir. Əbədi
sizinlədir. 70 sevgi dolu baharınız mübarək olsun!

FOLKLORUMUZUN BABASI

Dr. Elza Səməlli

(Xəzər Universitəsi)

Azərbaycan dili və ədəbiyyatı bölməsinin müdiri)

Sadəcə Azərbaycan deyil, bütün türk dünyasının “folklor babası” Bəhlul Abdulla ilə ilk tanışlığımız Azərbaycandan uzaqda, qardaş Türkiyə Cumhuriyyətindəki tələbəlik illərimə təsadüf edir. Bu nəcib, mehriban və son dərəcə səmimi insanın qayğıkeşliyini daha o zaman, sadəcə bir neçə günün içində, bütün azərbaycanlı tələbələr hiss etmişdi.

1993-cü ildə Ərciyəs Universitetinin təşkil etdiyi “Hoca Ahmed Yesevi ” Beynəlxalq Simpoziumunda “Yəsəvilik və Azərbaycanda şaman-dərviş mədəniyyəti” mövzusu ilə çıxış edən Bəhlul Abdullaya Azərbaycandan uzaqda Azərbaycan həsrəti ilə sarılmışdıq. Bəhlul müəllim ata şəfqəti ilə onu əhatə edən 42 azərbaycanlı tələbəni qucaqlamış, “Müstəqil Azərbaycanın ilk göyərçinləri” dediyi övladlarıyla xatirə şəkli də çəkirmişdi.

Folklorumuzun əməkdarı, professor Bəhlul Abdulla ilə tale məni ikincə dəfə Xəzərin sahilində, Xəzər qədər çoxğulu Xəzər Universitetində qarşılaşdırdı.

Bərabər çalışdığımız müddətdə Bəhlul müəllimin nə qədər alicənab bir insan, saygılı və təvəzökar alim, məsulliyətli və peşəkar müəllim, bilinçli bir vətəndaş olduğunun şahidi oldum. Sadəcə Xəzər Universiteti kollektivi üçün deyil, ictimaiyyətimiz, ədəbiyyat və sənət dünyamız üçün dəyərli olan Bəhlul müəllim bölmə iclaslarında, seminar və müzakirələrdə həmişə orjinal fikirləri, bitib tükənməz enerjisi ilə hamımıza nümunə olur.

Şifahi xalq ədəbiyyatının bütün sahələrinə yaxından bələd olan, həmən həmən xalq yaradıcılığının bütün növləri

---

haqqında elmi araşdırmalar aparan, yüzlərlə elmi məqalələr, əsərlər sahibi, folklorşünas, qorqudşünas, dəyərli hocamızın elmi fəaliyyəti, sadəcə şifahi xalq ədəbiyyatıyla hədudlanmır. Professor Bəhlul Abdulla, eyni zamanda, klassik Azərbaycan ədəbiyyatını dərindən bilən və tədqiq edən fədakar bir ədəbiyyatşünasdır.

Türk tarixində və ədəbiyyatında çox mühim yer tutan, bütün Oğuz boylarının ortaq əsəri olan “Kitabi-Dədə Qorqud”un hər səhifəsinə, hər sətirinə illərini verən bu dəyərli elm adamına Cənab-ı Haqqdan uzun ömür, sağlam həyat və huzur dolu illər arzulayıram. Arzu edirəm ki, Bəhlul müəllimin nurani, ağsaqqal çöhrəsindən əskik olmayan işıqlı təbəssüm daim olsun!

BƏHLUL MÜƏLLİM ŞAĞIRDİNİN GÖZÜ İLƏ

Ülkər Qaracalı

*(Dünya məktəbinin məzunu, Xəzər Universiteti
İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin I kurs tələbəsi)*

Hər kəs dünyaya bir istəklə gəlir. Həyat yolunda irəl-
lədikcə bu istək onun özünə çevrilir. Bir gün (elə bir gün) gə-
lir ki o özünü-istəyini ifadə etmək yanğısı hiss edir. Məhz hə-
min gün insan xoşbəxt olmaq və olmamaq arasındakı kə-
nardan aydın və asan, əslində isə qıl incəliyində fərqi tapmalı
olur. Ürəyinin səsini eşidə bilən, ona inanan insan yalnız düz-
gün seçim edir. Kimi özünü rəqəmlərin dili ilə, kimi notların,
kimi sözlərin, həriflərin dili ilə ifadə edir. Bu seçimin nəti-
cəsində peşə deyilən məfhum ortaya çıxır. Yeni bir yol başla-
yır. Düzgün seçim edən insan seçdiyi yolda hansı əziyyətlərlə
qarşılaşsa da heç vaxt əzab çəkmir. Seçdiyi yola duyduğu
sevgi bütün bu əziyyətləri onun üçün şirin edir.

Mən belə insanlardan biri ilə 2003-cü ilin yazında tanış
oldum. Görkəmi ilə təzad təşkil edən çevik addımlarla daxil
oldu həyatımıza həmin insan. Altı il ədəbiyyat müəllimimiz
olan Bəhlul müəllimlə ilk görüşümü belə xatırlayıram bu gün.

Ədəbiyyat sahəsinin bütün görkəmli nümayəndələrinin
fikri ilə hesablaşdığı belə bir insanın on bir dəcəl və azca ərk-
öyün beşinci sinif şagirdinə göstərdiyi səbr və sevgi əsl müəl-
lim obrazını formalaşdırıb bizim gözümdə. Azərbaycanda
və türk dövlətlərində ən dəyərli folklorşünas, ədəbiyyatçı
alimlərdən biri kimi tanınan Bəhlul Abdullanın məktəbə,
azyaşlı şagirdlərə sadə sevgisi və qırılmaz bağlılığı həyatının
bəlkə də qırmızı xəttini təşkil edir. Təccüb doğurur, elə deyil-
mi?! Bu cür alimin fəaliyyətinin ən əziz hissəsini məhz orta
məktəbin tutmasına nadir hallarda rast gəlinir. Təccüblən-
məyin, bu insanın peşəsinə duya biləcəyi sevginin ən təmiz və

uca nöqtələrindən biridir. Qazandığı saysız uğurlara, nəaliyyətlərə rəğmən, rahatlığı (xoşbəxtliyi; sevinci) uşaq səs-küyündə, şagirdinin sualına düzgün cavabında tapan müəllimin peşəsinə bəslədiyi sevginin bariz nümunəsi, təcəssümüdür Bəhlul müəllim.

Vaxt ötdükcə qarşılaşdığı haqsızlıqlardan, çətinliklərdən biz də xəbərdar olmuşuq. Bu hadisələr haqqında danışanda üzündə təbəssümlə danışır. Problemlərə gülümsəməyi bu münasibətdən öyrəndik biz.

Çox təssüf ki, az sayda alimin insaniyyəti alimliyi qədər kamil olur. Bizim isə insani dəyərlərə həsr olunan ədəbiyyat haqqında təsəvvür və anlayışınızın yaranmağına kifayət edər. İstənilən insan ilk əvvəl seçimləri ilə örnək olur. Bəhlul müəllimin ən əsəbi hallarda belə bizə nümayiş etdirdiyi təmkinli və hörməti, azalmaq bilməyən zəhmətkeşliyi, məsuliyyəti ilə hərtərəfli örnək ola bilən nadir insanlardandır (təmkinli olmağı, hörmət etməyi, zəhmətkeşliyi, işinə məsuliyyəti seçərək hər tərəfli örnək ola bilib).

Alimlik kimi yüksək bir pillədə insan olaraq dayanmağın nəsib olduğu bir insana can sağlığı və bu pillədə daimi olmaqdan başqa heç nə arzu etmək olmur. Ad gününüz mübarək, Bəhlul müəllim!

IX^B SİNFİNİN ŞAĞIRDLƏRİ VƏ SİNİF RƏHBƏRİNİN ADINDAN

Sərxan:

Hörmətli Bəhlul müəllim. Sizin ad gününüzü təbrik edirəm. Xahiş edirəm ki, siqaret çəkməyin, səhhətinizə diqqət yetirin. Çünki sizin kimi alimlər Azərbaycana gərəkdir.

Nəzrin:

Dərsdə bizimlə ciddi olmağına baxmayaraq, tənəffüsdə bizə qarşı valideynlərimiz kimidir. Bəhlul müəllim, həmişə şagirdlərinə qarşı qayğıkeş və səmimidir.

Fidan:

Sizi ad gününüzün münasibətilə təbrik edirəm. Sizə uzun ömür, can sağlığı arzulayıram. Arzu edirəm həmişə sevinc başınızın tacı olsun və indiki kimi gülərliz olasınız.

Şəmistan:

Sizi ad gününüzün münasibətilə təbrik edirəm. Can sağlığı, mənalı ömür arzu edirəm. Həmişə gülərliz olasınız.

Rövşən:

Bəhlul müəllim! Sizi ad gününüzün münasibətilə təbrik edirəm. O gün olsun yaşınıza daha bir 70 əlavə olunsun.

Yaqubəli:

Çox hörmətli Bəhlul müəllim. Sizi qarşıdan gələn ad gününüzün münasibətilə təbrik edirəm. İnşallah 100 il də yaşayarsınız. Sizə uzun ömür, can sağlığı arzulayıram.

Əbil:

Qoy açılan hər bir səhər sizin çöhrənizə sevinc, canınıza ruh, evinizə xeyir-bərəkət gətirsin.

Bu gözəl Bahar günündə, ürəyinizdə tutduğunuz arzularınız çin olsun, diləkləriniz həyata keçsin.

Canınız sağ, gününüz xoş keçsin!

27.04.2010

SEVİMLİ MÜƏLLİMİMİZ

Sima Cabbarova

(Xəzər Universitəsi Dünya məktəbinin VII sinif şagirdi)

Mən sizə öz sevimli müəlimimizdən söz açmaq istəyirəm. Bu, bizim ədəbiyyat müəllimimiz Bəhlul Abdulladır. Mən ilk dəfə eşidəndə ki, bizə professor Bəhlul Abdulla dərs keçəcək, sevincimin həddi-hüdudu yox idi.

Biz hamımız ədəbiyyat dərsinə böyük həvəs və məsuliyyətlə hazırlaşırıq. Bəhlul müəllim dərsə başladığı ilk dəqiqələrdən şagirdlərlə canlı ünsiyyət qurur, mövzuları çox maraqlı şəkildə bizə izah edir. Onun gözəl nitqi, ifadəli danışq üslubu var. Dərs zamanı gərginliyi, şagirdlərin yorğunluğunu aradan qaldırmaq məqsədilə tez-tez zarafat edir. O, poeziyaya vurğun insandır. Bizə şeirlər həsr edir və bizdə poeziyaya, ədəbiyyata maraq oyatmaq məqsədilə tanınmış qələm sahibləri haqqında öz xatirələrini danışır. Bəhlul müəllim həmçinin məktəbimizin ictimai-təşkilati işlərində də fəal iştirak edir. Belə ki, onun dəstəyi ilə məktəbimizdə ölkəmizin tanınmış elm, mədəniyyət xadimləri ilə müntəzəm olaraq görüşlər keçirilir. Qürur hissi ilə qeyd edə bilərik ki, bizim “Ədəbiyyat” dərsliyimizin müəllifi professor Bəhlul Abdulladır.

Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatının, dastanlarımızın böyük bilicisi sayılan Bəhlul Abdulla bu sahəyə həsr olunmuş neçə-neşə dəyərli elmi əsərlərin, kitabların müəllifidir.

Bəhlul müəllim çox qayğıkeş, həssas bir insandır. O, daim şagirdlərin həyatı ilə, çətinlikləri ilə maraqlanır, öz köməyini heç zaman əsirgəmir. O nəinki Azərbaycanda, ölkəmizin hüdudlarından kənar da nüfuzlu elm adamı kimi tanınır, qəbul edilir. Dünya məktəbinin şagirdi olaraq mən fəxr edirəm ki, professor Bəhlul Abdulla bizim müəllimimizdir.

Mən sinfimizin şagirdləri adından sevimli müəllimimiz Bəhlul Abdullaya uzun ömür, can sağlığı, şəxsi həyatında isə sonsuz xoşbəxtlik arzu edirəm.

Siz bizim fəxrimiz, sevimlimiz, gərəyimizsiniz. Ad gününüz mübarək, Bəhlul müəllim!

BİZİM MEHRİBAN, QAYĞIKEŞ MÜƏLLİMİMİZ VƏ SEVİMLİ DOSTUMUZ

Abdullayeva İlahə,

Niyazova Aytən

(Xəzər Universitəsi Dünya məktəbinin VI sinif şagirdləri)

İnsanlar müxtəlif olur və onların heç də hamısında gözəl keyfiyyətlər toplanmır. Ancaq bəziləri seçilir. Belə insanlardan biri də məktəbimizin sevimlisi olan Bəhlul müəllimidir. Bəhlul müəllim qayğıkeş, güləruz, mehriban və ən əsası xeyirxah bir insandır. Məktəbimizin müəllim və şagirdləri onu sevir və hörmət edir. Ona olan sevgimiz tükənməzdir.

Bəhlul müəllim bizim məktəbimizdə ədəbiyyat fənnini tədris edir. Bununla yanaşı o həm şifahi xalq ədəbiyyatı incilərini tədqiq edir, həm də uşaqlar üçün nağıllar yazır. Bu nağılları uşaqlar çox böyük maraqla oxuyur.

Bəhlul müəllim sənətinin vurğudur. O, bizim müəllimimiz olmaqla yanaşı, həm də dostumuzdur. Bizimlə çox mehriban, səmimi söhbətlər edir. Biz onunla demək olar ki, bir çox problemlərimizi bölüşürük.

Qarşıdan Bəhlul müəllimin 70 illik yubileyi gəlir. Biz müəllimimizi bu münasibətlə səmimi qəlbdən təbrik edir və ona uzun ömür, can sağlığı arzu edirik!

Kitabın içindəkilər

<i>Bəkir Nəbiyev. Qorqudsünasın bayramı</i>	3
<i>Teymur Bünyadov. Zirvəyə doğru</i>	5
<i>Hamlet İsxanlı. Bilik və təcrübəsini paylaşmaqdan həzz alan alim</i>	8
<i>Nailəxanım İsayeva. Sevgi dolu alim və pedaqoq</i>	10
<i>Mərufə Mədətli. Bahar qəlbli insan və müəllim</i>	12
<i>İsrafil Abbaslı. Müəllim, alim Bəhlul Abdulla, yaxud üç yetimdən biri</i>	13
<i>Qəzənfər Paşayev. Folklorumuza vicdanla xidmət edən alim haqqında söz</i>	15
<i>Qəzənfər Kazımov. Dastan ömrü</i>	20
<i>Nizaməddin Şəmsizadə. Bir ömrün dastanı</i>	22
<i>İmamverdi Həmidov. Folklorşünas Bəhlul Abdulla - Halal ömrü və əməyi</i>	25
<i>Zaman Əsgərli. Dərdi özündən yaşlı Bəhlul</i>	29
<i>İslam Qəribli. Mənim tanıdığım Bəhlul müəllim</i>	32
<i>Asif Rüstəmli. Folklor adamı</i>	36
<i>Güntəkin Binnətova. Ömür yolu</i>	39
<i>Məhərrəm Qasımlı. Folklorumuzun qeyrətkeşi</i>	46
<i>Şahlar Məmmədli. Şərəfli ömür</i>	48
<i>Mədinə Karahan. İnsan ömrü-alim ömrü</i>	52
<i>Qətibə Seyfəddin qızı. Sevimli alimimiz</i>	53
<i>Arif İbrahim. 70 yaş nədi ki, 70 də gəlsin</i>	54
<i>Axund Hacı Soltan Hüseynqulu oğlu Əlizadə. Professor Hacı Bəhlul Abdullaya</i>	55
<i>Təranə Yusubova. Sevgi dolu bir qəlbin çırpıntıları</i>	56
<i>Elza Səmədli. Folklorumuzun babası</i>	58
<i>Ülkər Qaracalı. Bəhlul müəllim şagirdinin gözü ilə</i>	60
<i>IX^b sinfinin şagirdləri və sinif rəhbərinin adından</i>	62
<i>Sima Cabbarova. Sevimli müəllimimiz</i>	64
<i>Abdullayeva İlahə, Niyazova Aytən. Bizim mehriban, qayğıkeş müəllimimiz və sevimli dostumuz</i>	66
<i>Əlavə. Şəkillər</i>	67